

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ตำบลบ้านต๋อม
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

อุทัยวรรณ ประทุมวงศ์

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษาและคณบดีวิทยาลัยการศึกษาคอนเน็องได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัย
พะเยา

.....
(ดร.พงษ์สนธิ คุณณะลา)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัถ)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษาคอนเน็อง

พฤษภาคม 2555

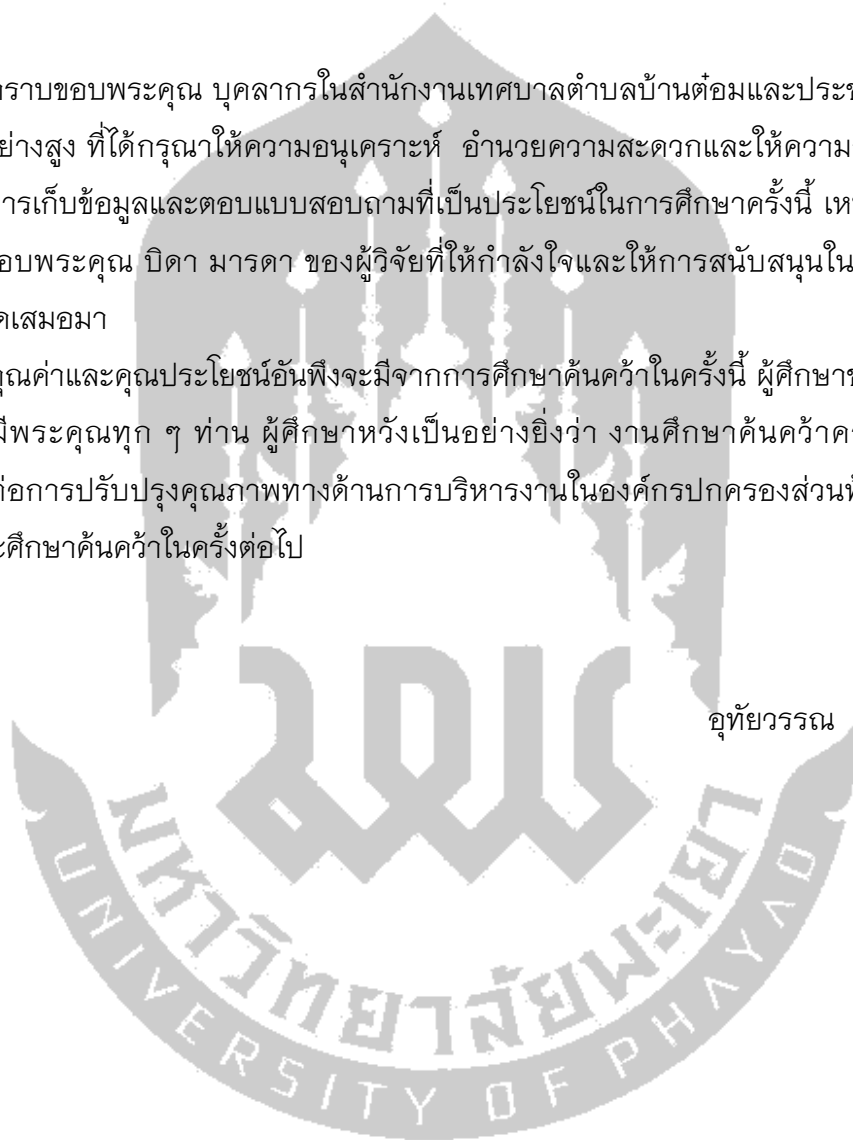
กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ดร.พงษ์สนิทธิ คุณณะลา อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้อุทิศสละเวลาอันมีค่ามาเป็นทั้งที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในครั้งนี้ จนทำให้สำเร็จจุฬาลงกรณ์ได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

กราบขอบพระคุณ บุคลากรในสำนักงานเทศบาลตำบลบ้านต๋อมและประชาชนในเขตพื้นที่เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลและตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้ เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน อย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพทางการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในครั้งต่อไป

อุทัยวรรณ ประทุมวงศ์

ชื่อเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ชื่อผู้ศึกษาค้นคว้า อุทัยวรรณ ประทุมวงศ์

อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.พงษ์สนธิ คุณณะลา

ประเภทสารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ร.ป.ม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ,
มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555

คำสำคัญ กระบวนการสร้างความเข้มแข็ง

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ กรณีศึกษาตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากประเด็นแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มอาชีพ ตำบลบ้านต๋อม รวมทั้งสิ้น 57 คน พอประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา ส่วนมากเป็นกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพ

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ กรณีศึกษาตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่ากลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ได้มีการประชุมเกี่ยวกับอาชีพเสริมรายได้ต่าง ๆ หลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยมีการประชุมชมหมู่บ้าน ตำบล เพื่อรับทราบปัญหาการว่างงานในหมู่บ้าน และความต้องการอาชีพเสริมรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล หลังจากมีมติที่ประชุมได้มีการรวมกลุ่มกัน แต่งตั้งกรรมการกลุ่มเพื่อดำเนินการจัดทำเป็นโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพต่างๆ แล้วนำเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและการฝึกอบรม เพื่อให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

การนำไปปฏิบัติก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพไม้กวาดดอกหญ้า มีการรวมกลุ่มกันดำเนินการผลิตและจำหน่าย ณ จุดเดียว และกลุ่มอาชีพจักสานผักตบชวา มีการรวมกลุ่มจักสานในหมู่บ้าน ส่วนกลุ่มอาชีพผ้าเช็ดเท้า ทางสมาชิกกลุ่มได้นำไปดำเนินการที่บ้านของตนเอง โดยใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีประธานกลุ่มอาชีพ กรรมการกลุ่มอาชีพ ให้ความร่วมมือ ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ หรือ การเป็นผู้ประสานงาน ทั้งด้านการตลาด การลงทุน การจัดหางบประมาณ รวมทั้งจัดหาทรัพยากร

ให้กับกลุ่ม มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เข้ามาร่วมกิจกรรมกลุ่มอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มอาชีพขยายใหญ่ขึ้นและประสบความสำเร็จ และส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

กลุ่มอาชีพมีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบบนรากฐานของการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน ตำบล มีการรวมตัวกันเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำปฏิบัติจริง รวมทั้งมีการเสริมหนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวไม่เข้มแข็งให้เข้มแข็ง เน้นศักยภาพ ความพร้อมของกลุ่มอาชีพ และมีการประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในภายนอก ชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถ โดยการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

การบูรณาการของกลุ่มอาชีพ มีการบูรณาการด้านการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่ม เน้นการผลิตที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ และให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนและมีการจัดสรรรายได้ที่ได้รับอย่างเป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมบทบาทกลุ่มอาชีพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหา ความยากจน และนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าทางสินค้า เพื่อเปิดโอกาสทางการตลาด โดยใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาผสมผสานดัดแปลงให้มีคุณภาพ และเป็นที่น่าสนใจของตลาดมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพ โดยการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในนอกภายในท้องถิ่น

มีการแต่งตั้งกรรมการด้านการตรวจสอบ และสมาชิกกลุ่มอาชีพทุกคนก็มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่นมีการประชุมวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และปัญหาอุปสรรค และมีการแก้ไขปัญหากลุ่มด้วยตนเอง มีการประเมินการบริหารจัดการของกลุ่มอย่างโปร่งใส และสมาชิกกลุ่มอาชีพแต่ละคนจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการประเมินสถานะทางการตลาดเพื่อให้การผลิตสินค้าตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้การบริหารจัดการของกลุ่มมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอกับการลงทุน ลักษณะงบประมาณเป็นกองทุนหมุนเวียนกู้ยืมมาเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และใช้คืนในแต่ละปี ปัญหาภาระทางครอบครัว การจัดสรรเวลา และความคาดหวัง ทรัพยากรที่ใช้ไม่มีในพื้นที่ จะต้องมีการสั่งซื้อจากนอกพื้นที่หรือต่างจังหวัด ต้องใช้เวลาในการจัดซื้อ ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่สมาชิก และสนับสนุนในการเพิ่มสมาชิกกลุ่มให้มากขึ้น ปัญหาที่เกิดจากความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มอาชีพบางกลุ่ม มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการขัดแย้ง และส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพมีความล่าช้าออกไป

Title STRENGTH PROCESS FOR OCCUPATIONS GROUP AT BANTOOM
MUNICIPALITY MUANG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

Author Uthaiwan Patoomwong

Advisor Dr. Pongsanit Khunnala

Academic Paper Independent Study M.P.A. in Public Policy,
University of Phayao, 2012

Keywords Strength process for Group

ABSTRACT

This study is the strength process for occupations group at Bantoom municipality Muang district , Phayao province. A case study of Bantoom sub–district Muang district , Phayao province. Study methodoloty qualitative study. Using a structured interview. Issue guidelines for the interview. The data was collected from a total of 57 occupational groups, parish house lover to the processing and analysis. The results showed that The sample consisted of more females than males. Aged 46 to 50 years of elementary education. Most of the directors and members of professional groups.

The strength process for occupations group. A case study of Bantoom sub–district Muang district, Phayao province showed that the group has been meeting on a different occupations after the harvest. The village has a parish community to acknowledge the problem of unemployment in the village. The occupation and income of people in the village of the district after meeting with the community. Appointment to be made from the projects / activities and professional development. The proposed project / activity budget for support and training to the relevant departments take part in vocational training for residents of the village.

Implementation on the part of a co–owner activities. Professional groups such as broom grass. Grouped to produce and sell at a single point, and hyacinth. The integration of weaving in the village. The group wipes feet. The group has their own home. It takes time to benefit. The chair of the occupation. The group to cooperate. Advisory group members or the coordinator. The marketing investment budget. And provides resources to the group.

The public relations people in the village of the district to join a group activity. The group aims to grow and prosper. As a result, the development of their local.

Group in the process of learning and knowledge management system on a foundation of self-reliance and interdependence in the village, district and together we can do with the actual learning. Including the strengthening of support groups that have not been strong and impregnable. The potential availability of the group. And coordination with the network to learn both inside and outside the community in a variety of formal and casual. The promotion of capacity building. By organizing training activities continued.

The integration of the group. The integration of the production potential and on the strength of the group. The production and quality standards. To cooperate with the private sector in investment and income have been allocated equally to the group. The role of professionals in the community, economy and lead to poverty. And the wisdom and culture to create value in order to open up market opportunities. The unique combination of local adaptation to a wide range of interest to the market even more. The development potential of the group. The study of knowledge networks. Local and external.

The appointment of the audit. All the occupational groups also participated in track. And evaluation of occupational groups, such as a meeting to analyze the strengths and weaknesses, opportunities and obstacles. The problem of self-assessment of the least transparent management and professional group of people must have more revenue. Market position to evaluate the production needs of the market. The effective management of the group.

Problems of the strength of the group. A case study of Bantoom sub-district Muang district, Phayao province has been inadequate funding and investment. The budget has been a revolving loan fund, the capital of the occupation. And return each year. The burden of the family. Allocation of time. And expectations. The problem of the resources used. In most areas. It must be purchased from outside the region or country. Must take the time to buy. The enhanced training to its members. And obtain funding to add more members to feel. Because of the commercial market is not sufficient to meet demand. The group, some of the opinions of the group. Were not synchronized. Cause a conflict. And results of operations of the group have been delayed.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	6
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มหรือองค์การ.....	14
ทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม.....	17
แนวความคิดการจัดการตนเอง.....	18
แนวความคิดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้.....	21
กระบวนการมีส่วนร่วม.....	25
การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการ.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
กรอบแนวความคิด.....	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (ภูมิหลังผู้ให้ข้อมูล).....	43
ตอนที่ 2 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของ กลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	46
ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา.....	49
5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	51
สรุปผลการศึกษา.....	51
อภิปรายผล.....	54
ข้อเสนอแนะ.....	59
บรรณานุกรม.....	61
ภาคผนวก.....	65
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	65
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า.....	70

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ.....	43
2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ.....	44
3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับ การศึกษา.....	45
4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง ในชุมชน.....	45

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ ทั้งที่เป็นทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความเข้มแข็งและเชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ทั้งนี้การเสริมสร้างทุนทางสังคมจะเป็นพื้นฐานหลักโดยต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นคนที่มีความรู้ คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และเป็นพลังของการพัฒนาประเทศชุมชนเกิดจากการรวมตัวของผู้คนทั้งในชนบทและในเมืองในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านชุมชนเกิดจากการรวมตัวของผู้คนทั้งในชนบทและในเมืองในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านอำเภอ จังหวัด ในอาชีพหนึ่งหรือในความสนใจร่วมกันของคนหลายอาชีพจากหลายแห่งหลายพื้นที่การรวมตัวกันดังกล่าวมีทั้งที่เป็นมูลนิธิ เป็นสหกรณ์ สมาคมหรือรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียนรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ เป็นชมรม มีกติกาหลักการและกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน การเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็งมาร่วมคิดร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตาม **ภูมิสังคม** ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชนด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรมมีความรักความเอื้ออาทร มีความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและผู้อื่น จึงเป็นการัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อมุ่งไปสู่ความสุขที่เกิดจากความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ ชุมชนสามารถบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจทุนทางสังคมทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มพูนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดทางสังคมระหว่างผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งนี้ การรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชนนอกจากจะสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความยากจนที่มีความเป็นองค์รวมเกี่ยวพันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง ซึ่งต้อง

อาศัยชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเสาหลักในการร่วมมือร่วมใจดำเนินการให้หลุดพ้นจากความยากจนตลอดไปแล้ว ยังช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาอนาคตของชุมชนได้อีกด้วย

การพัฒนาที่ผ่านมา มีการกระจายอำนาจให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้นโดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนชุมชนแล้ว จำนวน 3,657 ตำบล ส่งเสริมกระบวนการประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาอำเภอทุกชั้นตอนรวมทั้งมีส่วนร่วมตรวจสอบติดตามการดำเนินงานควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน มีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนทั่วประเทศ ขณะนี้จำนวน 28,296 แห่ง รวมทั้งมีการโอนเงินให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว 77,508 ล้านบาท สำหรับประชาชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน อันเป็นความก้าวหน้าของการเตรียมความพร้อมแก่ท้องถิ่นและชุมชนรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่ท้องถิ่นซึ่งจักต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง วิฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความไม่สมดุลของกระบวนการพัฒนาประเทศ ประกอบกับการที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำพาระบบเศรษฐกิจยุคใหม่และการสื่อสารไร้พรมแดนเข้ามา ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ภาวะความเป็นเมืองมากขึ้น และพฤติกรรมกรบริโภคเลียนแบบโลกตะวันตก ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งสิ้น ปัจจัยดังกล่าวจะเป็นภัยคุกคามหากชุมชนขาดความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันอาจเป็นโอกาสในการพัฒนาของชุมชนได้เช่นกัน หากชุมชนสามารถปรับตัวและใช้ประโยชน์จากบริบทการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมเพื่อเสริมสร้างให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยวิถีปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนที่เข้มแข็ง จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยที่ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นองค์รวม มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชนด้วยทุนทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนบนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความสมานฉันท์ มีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมยั่งยืนนำไปสู่สภาวะดินดำ น้ำชุ่ม ป่าไม้ พืชพรรณ สัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ และสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ปลอดภัย อยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสันติและเกื้อกูลเกิดความสงบสุขร่มเย็น สามารถแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีบูรณาการมีภูมิคุ้มกันสามารถต้านรับและใช้ประโยชน์จากกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทันและมีบทบาทที่เข้มแข็งในการพัฒนาประเทศ

เทศบาลตำบลบ้านต๋อม

เทศบาลตำบลบ้านต๋อมมีพื้นที่ตั้งของหมู่บ้านจำนวน 18 หมู่บ้าน มีการตั้งหมู่บ้านแยกเป็นสองฝั่งลำน้ำอิง คือส่วนหนึ่งจะตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของลำน้ำอิง (กวีานพะเยา) คือ หมู่ที่ 1,11,13,14,15,16,17,18 และอีกส่วนหนึ่งอยู่ด้านทิศตะวันตก คือ หมู่ที่ 2,3,4,5,6,7,8,9,10 ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของ ตำบลบ้านต๋อม เป็นที่ราบอยู่รอบๆกวีานพะเยาโดยมีดอยหลวงอยู่ทางทิศตะวันตก เทศบาลตำบลบ้านต๋อมมีจำนวน 18 หมู่บ้าน มีครัวเรือน 5,894 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 12,468 คน แยกเป็น ชาย 5,923 คน หญิง 6,545 คน

ในการพัฒนาตำบลด้านกลุ่มอาชีพสตรีที่ผ่านมาของตำบลบ้านต๋อม ทางเทศบาลตำบลบ้านต๋อม ได้จัดตั้งงบประมาณสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มอาชีพตั้งแต่ปี 2544 ตามนโยบายโครงการเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นเงินกองทุนหมุนเวียน มีระยะเวลาในการกู้ยืม 5 ปี ได้แก่กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มจักสานผักตบชวา กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มผ้าเช็ดเท้า กลุ่มเลี้ยงปลาเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดงบประมาณอุดหนุนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นทุนในการหมุนเวียนรวมทั้งมีการจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานเพื่อให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้มีทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถจัดทำตราสัญลักษณ์ของกลุ่มตัวเองได้ แต่การดำเนินงานของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสตรี และความคุ้มค่าของงบประมาณที่ได้อนุมัติให้ดำเนินการตามแผนงานโครงการนั้น ๆ

ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นผู้บริหารของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม จึงได้เลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นกรณีศึกษา กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพสตรีตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา และเพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ปัญหาอุปสรรคเพื่อนำผลการศึกษาไปปรับเปลี่ยนแผนงาน โครงการพัฒนาการดำเนินการต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ให้สอดคล้องกับการพัฒนา และการใช้จ่ายงบประมาณให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
 2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข
- ปัญหาอุปสรรค กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการศึกษา

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ที่ใช้ในศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มจักสานผักตบชวา สมาชิกกลุ่ม มี 18 คน กลุ่มผ้าเช็ดเท้ามีสมาชิก 19 คน และ กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า มีจำนวน 20 คน ซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม ประชากรทั้งหมดจำนวน 57 คน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ได้ศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีเนื้อหา ดังนี้

1. แนวทาง (Approach-D)
2. การนำไปปฏิบัติ (Deploy-D)
3. การเรียนรู้ (Learning-L)
4. การบูรณาการ (Integration-I)
5. ผลลัพธ์ (Results)

นิยามศัพท์

“**กระบวนการ**” หมายถึง วิธีการที่องค์การใช้และปรับปรุงเพื่อตอบสนองข้อกำหนดต่างๆ ที่ใช้ประเมินกระบวนการได้แก่ แนวทาง (Approach-A) การถ่ายทอดเพื่อนำไปปฏิบัติ (Deployment-D) การเรียนรู้ (Learning-L) และการบูรณาการ (Integration-I) หรือที่เรียกว่า ADLI

“**แนวทาง (Approach-D)**” หมายถึง

- วิธีการที่ใช้เพื่อให้กระบวนการบรรลุผล
- ความเหมาะสมของวิธีการที่ตอบสนองข้อกำหนดของหัวข้อต่างๆ
- ความมีประสิทธิภาพของการใช้วิธีการต่างๆ ขององค์กร
- ระดับของการที่แนวทางนั้นนำไปใช้ซ้ำได้ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและสารสนเทศที่เชื่อถือได้ (ซึ่งหมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นระบบ)

“**การนำไปปฏิบัติ (Deploy-D)**” หมายถึง ความครอบคลุมและทั่วถึงของปฏิบัติดังนี้

- การใช้แนวทางเพื่อตอบสนองข้อกำหนดต่างๆ ของหัวข้อที่มีความเกี่ยวข้องและสำคัญต่อองค์การ
- การใช้แนวทางอย่างคงเส้นคงวา (consistently)
- การใช้แนวทางในทุกหน่วยงานที่เหมาะสม

“การเรียนรู้ (Learning-L)” หมายถึง

- การปรับปรุงแนวทางให้ดีขึ้น โดยใช้วงจรการประเมินและการปรับปรุง
- การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดของแนวทางโดยใช้นวัตกรรม
- การแบ่งปันความรู้จากการปรับปรุงที่ดีขึ้นและนวัตกรรมกับหน่วยงานและกระบวนการอื่นที่เกี่ยวข้องภายในองค์กร

“การบูรณาการ (Integration-I)” หมายถึง ความครอบคลุมและทั่วถึงของ

- การใช้แนวทางที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับความต้องการขององค์กรตามที่ระบุไว้ในโครงสร้างองค์กรและหัวข้อกระบวนการ
- การใช้ตัวชี้วัด สารสนเทศ และระบบการปรับปรุงขององค์กรที่ช่วยเสริมข้ามกระบวนการและหน่วยงานทั่วทั้งองค์กร

“ผลลัพธ์” หมายถึง ผลลัพธ์ของการบรรลุข้อกำหนด

“การสร้างความเข้มแข็ง” หมายถึง วิธีคิดของชุมชนในการจัดการกับปัญหาของตนเองโดยการใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนตนเอง

“การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมรับการรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

“กลุ่มอาชีพสตรี” หมายถึง แม่บ้านในชุมชนบ้านต่อม รวมตัวกัน ช่วยเหลือกันและกันโดยการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ออกเช่นกลุ่มจักสานผักตบชวา กลุ่มผ้าเช็ดเท้า กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต่อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. นำผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคไปเป็นแนวกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต่อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการศึกษา โดยมีหัวข้อในการศึกษาดังต่อไปนี้

แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government Theory)

การปกครองท้องถิ่นในรูปการปกครองตนเอง (Local Self Government) ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

William V. Holloway (1951 : 398) “องค์การปกครองตนเองของท้องถิ่นคือ องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชาชนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารงานคลังของตนเองและสภาของท้องถิ่นที่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน”

Daniel Wit. (1967 : 101) การปกครองท้องถิ่นหมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กร อันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

Harris G. Mongtagu (1984 :14) “การปกครองท้องถิ่น” หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบ ซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

วิญญู อังคนารักษ์ (2519 : 47) ได้ให้ความหมายว่า “การปกครองท้องถิ่น” หมายถึง การปกครองในรูปลักษณะการกระจายอำนาจอย่างหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลได้มอบหมายให้ท้องถิ่น ทำกันเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นให้งานดำเนินไปอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตรงกับความต้องการของประชาชน โดยเหตุที่ว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ย่อมทราบความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดีกว่าบุคคลอื่นและย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น โดยมิงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร

จากคำจำกัดความของการปกครองท้องถิ่นข้างต้น พอสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นระบบการปกครองที่เป็นผล เนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้ก็จะเกิดมีองค์กรทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทำหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระกำหนดนโยบาย เป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีเขตการปกครองที่ชัดเจน และควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) เป็นการปกครองที่รัฐบาลให้อำนาจหรือ การกระจายอำนาจไปให้หน่วยปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้ โดยมีองค์กรผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีความอิสระในการปฏิบัติงาน ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ทั้งมีเจ้าหน้าที่ และงบประมาณในการดำเนินงานแยกออกจาก ราชการส่วนภูมิภาค แต่องค์กรปกครองท้องถิ่นก็มีได้มีอธิปไตยในตัวเองอย่างบริบูรณ์ องค์กร ปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลางตามความเหมาะสมสำหรับการ ปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็คือ การให้คนในท้องถิ่นแต่ละแห่งมีอิสระในการปกครองกันเอง ด้วยความมีอิสระในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การให้ท้องถิ่นมีผู้แทนเป็นของตนเอง
2. การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิและหน้าที่เป็นของตนเองได้
3. การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพื้นที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ
4. การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และภาษีเป็นของตนเอง

เนื่องจากการเมืองระดับชาติอยู่ห่างไกลจากประชาชนไม่สามารถดำเนินกิจการ ทุกอย่างให้ได้ผลดีทั่วทุกท้องถิ่นในเวลาเดียวกัน เพราะมีพื้นที่กว้างใหญ่ทำให้ไม่อาจสนองตอบ ต่อความต้องการของราษฎรในท้องถิ่นได้ดี การบริหารงานจากส่วนกลางมีความชักช้าเกี่ยวกับ ระเบียบแบบแผนมากมายหลายขั้นตอน เพราะเจ้าหน้าที่ต้องขึ้นต่อกันตามลำดับชั้นการบังคับ บัญชาและรายงานของคำสั่งตามลำดับชั้น การไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบบอบ ประชาธิปไตย เนื่องจากไม่มีการกระจายอำนาจปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอิสระ ในการปกครองตนเอง และไม่อาจสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

เพราะปัญหาและความต้องการของประชาชนแต่ละท้องถิ่นย่อมไม่เหมือนกันทั้งหมดจึงไม่อาจแก้ไขปัญหาของแต่ละท้องถิ่นได้ถูกต้อง

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำกิจการโดยรัฐบาลกลางมอบอำนาจทั้งทางด้านงาน การเงิน คน ให้บริการสาธารณะภายในเขตของแต่ละท้องถิ่น การรับโอนภารกิจบริการสาธารณะซึ่งสามารถรับผิดชอบตามสภาพเขตแดนทางภูมิศาสตร์ ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีโอกาสดูแลจัดการแก้ไขปัญหาของตนเองในระดับท้องถิ่นทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง การกระจายอำนาจทำให้เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง ทำให้ปัญหาท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้นส่งเสริมและพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นอันเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเองและเป็นพื้นฐานสำคัญให้คนในท้องถิ่นได้ก้าวไปดูแลปัญหาในระดับชาติ และเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพ มีบทบาทในการจัดการดูแลชุมชนท้องถิ่นของตนเอง มีความสนใจรู้จักรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น มีส่วนได้เสียในกิจการของท้องถิ่นตนเองโดยตรงเกิดความจำเป็นที่ต้องปรึกษาหารือกันในการดำเนินงานคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น มีความสำคัญและต้องสนับสนุนการปกครองท้องถิ่น พิจารณาด้วยเหตุผลดังนี้ คือ

1. การปกครองท้องถิ่น คือการปกครองตนเอง

1.1 ทำให้มีการสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้ดีขึ้น เกิดความรวดเร็วในการตัดสินใจ บริการสาธารณะบางอย่างเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนได้เสียเฉพาะท้องถิ่น ถ้าได้มอบให้ทางองค์กรปกครองท้องถิ่นโดยผู้บริหารงานของท้องถิ่นซึ่งเลือกตั้งขึ้นจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำก็ย่อมจะได้ผลตรงกับความต้องการในท้องถิ่นและตัดสินใจสอดคล้องกับปัญหามากยิ่งขึ้น เพราะรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นของตนเองได้

1.2 ทำให้ประชาชนมีความสนใจรู้จักรับผิดชอบในการปกครองของท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น เพราะการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเป็นการมอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเองจะทำให้ประชาชนมีส่วนได้เสียในกิจการท้องถิ่นโดยตรงรู้จักรับผิดชอบและคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น

1.3 เป็นการแบ่งเบาภาระของราชการบริหารส่วนกลางได้บ้าง ในปัจจุบันนี้รัฐบาลแห่งชาติมีภารกิจหนักอยู่มากเกี่ยวกับการจัดทำกิจการอันเกี่ยวกับการประโยชน์ส่วนรวม

ของประเทศ ถ้าได้ตัดภาระเกี่ยวกับกิจการเฉพาะท้องถิ่นที่ไม่อาจดำเนินการได้ทั่วถึงออกไปบ้าง ก็จะทำให้เกิดผลดีสมกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้

2. การปกครองท้องถิ่น คือ การให้การศึกษาทางการเมืองอาจกล่าวได้ว่าการขายเสียงของประชาชนไทยไม่ได้เป็นเพราะความจนอย่างเดียว และก็ไม่ได้เป็นเพราะความปรารถนาของประชาชนที่จะใช้บารมี อำนาจของนักการเมืองเพื่อดึงเอาทรัพยากรและโครงการของรัฐมาลงยังพื้นที่ของตนเท่านั้น หากยังเป็นเพราะประชาชนขาดจิตสำนึกเรื่องความเป็นพลเมือง และการเป็นพลเมืองนั้นจะฝึกฝนกันได้ดีประการหนึ่ง คือ การมุ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมโดยตรง (ร่วมคิด ร่วมทำ) ผ่านทางองค์กรปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ เสมือนเป็นโรงเรียนประชาธิปไตยเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสำนึกพลเมืองให้กับประชาชน โดยที่การมีส่วนร่วมทางการเมือง มิใช่หมายความถึงเพียงการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งในทุก ๆ ระดับเท่านั้นเชื่อว่า หากองค์กรปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้ อย่างรวดเร็ว อย่างเหมาะสม และอย่างร่วมกัน อาจทำให้ประชาชนลดความรู้สึกของการเป็นผู้ฟัง ผู้แสวงหาความช่วยเหลือของรัฐบาล นักการเมืองหรือผู้ใหญ่ ผู้มีอำนาจ มีทรัพย์สินสิน ข้าราชการ นโยบายโครงการในงบประมาณของหลวงให้หน่อยลงได้และสามารถที่จะปฏิเสธการฟังฟังอุปถัมภ์ และพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด อย่างไรก็ตามเพราะการเมืองระดับชาติอยู่ห่างไกลจากประชาชน เมื่อเป็นเช่นนี้การปกครองที่เหมาะสมกว่าระดับชาติสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยประชาชนก็คือ การเมืองระดับท้องถิ่นนั่นเองทั้งนี้ก็เพราะท้องถิ่นมีขนาดเล็กใกล้ชิดกับประชาชนและงานที่ท้องถิ่นทำไม่ใช่งานที่ยากจนเกินไป

กล่าวโดยสรุป การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจหรือกระจายอำนาจแก่ประชาชนในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ให้มีอิสระในการบริหารจัดการ ตลอดจนดำเนินการต่าง ๆ ได้เอง เพื่อผลประโยชน์แห่งท้องถิ่นนั้น ๆ นั่นคือ กลไกสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยคำตอบอยู่ที่ท้องถิ่น

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley, 1984 : 17) ได้กล่าวว่าแนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้เกี่ยวข้องกับอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมันักวิชาการได้อธิบายและ

ให้ความหมาย ปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมายซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1981 : 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือ

ปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ

3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (United Nation. 1981 : 5) และ รีเดอร์ (Reeder. 1974 : 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

คูฟแมน (Koufman. 1949 : 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบทพบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542 : 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของ

ข่าวสาร

3. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ฟอร์นารอฟ (Fornaroff. 1980 : 104) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากร ที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2. การดำเนินงาน

3. การใช้บริการจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (2544 : 14 – 15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้

เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชน มีความแตกต่างกันใน ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์ – สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3) การกำหนดกิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม และ 5) การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีแนวคิด และทฤษฎีพื้นฐานในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนหมู่บ้าน ได้แก่

1. ทฤษฎีองค์รวมระลอก (A Whole – System Holistic Process Wave)

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่ว่า กลไกเชิงโครงสร้างของสสารทุกชนิดต่างมีสหสัมพันธ์กันอธิบายได้ ว่ากลไกเชิงโครงสร้างทางสังคมทุกระดับ คือตั้งแต่ระดับเล็กที่สุดจนไปถึงระดับใหญ่ที่สุด จะมีความสัมพันธ์ที่เป็นผลกระทบต่อกันทั้งในด้านบวกและลบ โครงสร้างทางสังคมที่กล่าวถึงนี้ ได้แก่ ชุมชนระดับท้องถิ่น ชุมชนในระดับจังหวัด และชุมชนประชาชาติ

จากแนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าในการพัฒนาสังคมนั้นหากต้องการที่จะให้เกิดยั่งยืนแล้วจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างทางสังคมระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งก่อน โครงสร้างทางสังคมระดับรากหญ้าในที่นี้หมายถึง ชุมชนระดับท้องถิ่น (Local) ซึ่งเป็นประชาคมระดับฐานรากมีพลังอำนาจในการอธิบายชี้บอกถึงศักยภาพของความเป็นตัวตนได้ ดังนั้นหากชุมชนในระดัฐานรากมีความเข้มแข็งก็จะส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมที่อยู่ใกล้เคียงกันคือ ระดับอำเภอ (District) เกิดความเข้มแข็งด้วย เมื่อชุมชนระดับอำเภอเกิดความเข้มแข็ง ก็จะส่งผลไปยังชุมชนระดับจังหวัด (Province) และเมื่อชุมชนระดับจังหวัดมีความเข้มแข็ง ก็จะส่งผลไปยังชุมชนระดับใหญ่ที่สุด คือ ชุมชนประชาชาติ (National) ทำให้ชุมชนประชาชาติมีความเข้มแข็งเช่นเดียวกัน อุปมาเหมือนกับการโยนก้อนหินลงในสระน้ำย่อมจะเกิดระลอกคลื่นกระเพื่อมจากวงแคบขยายเป็นวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ฉะนั้นได้ก็ฉนั้นนั้น หากชุมชนในระดัฐานรากมีความเข้มแข็งแล้วก็ย่อมส่งผลให้ในชุมชนระดับยอดมี ความเข้มแข็งไปด้วย

2. ทฤษฎีสัมพันธภาพเชิงกระบวนการ

สมเจตนา มณีโมไนย (2537 : 15) กล่าวว่า "ธรรมชาติ ระบบนิเวศ เป็นระบบของความสัมพันธ์อันซับซ้อนของสรรพสิ่ง เช่น พืช สัตว์ น้ำ อากาศ ดิน ป่าเขา ท้องทะเลต่างล้วนก็พึ่งพิงกันอยู่อย่างใกล้ชิด ทำหน้าที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่จนมีดุลยภาพทั้งระบบ"

จากคำกล่าวนี้ ซึ่งให้เห็นว่าการที่จะศึกษาสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาตินั้นควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งต่าง ๆ ด้วย นั่นคือ ให้คำนึงถึงการศึกษสัมพันธ์ภาพเชิงกระบวนการ

ทฤษฎีสัมพันธภาพเชิงกระบวนการมีที่มาจากแนวความคิดของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ซึ่งเป็นหลักการของฟิสิกส์แนวใหม่ ที่นำมาอธิบาย "สสารสังคม" ว่า สสารทั้งหลายจะประกอบขึ้นจากองค์รวมที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ มีความเคลื่อนไหวในตัวเองและมีปฏิสัมพันธ์กันและกัน ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่ากลไกเชิงโครงสร้างของสังคมทุกส่วนที่เป็นกายภาพและจิตภาวะ ทั้งระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศ และโลกต่างก็ยึดโยงร้อยรัดกันเป็นระบบที่แยกออกจากกันไม่ได้

3. ทฤษฎีชุมชน และชุมชนเข้มแข็ง

เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิเคราะห์ และอธิบายถึงชุมชนเข้มแข็งว่าในเบื้องต้นผู้ศึกษาควรจะต้องรู้ถึงการจำแนกความหมายของคำว่า " ชุมชน " จากมุมมองที่ แตกต่างกันก่อนซึ่งในที่นี้สรุปได้ว่า ชุมชนแยกเป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. ชุมชนหมู่บ้านในฐานะที่เป็นหน่วยของการปกครอง
2. ชุมชนในฐานะที่เป็นขบวนการทางสังคม
3. ชุมชนแนวมนุษยนิยม
4. ชุมชนรูปแบบใหม่ในฐานะที่เป็นชุมชนเสมือนจริง

เมื่อทราบถึงประเภทของชุมชนแล้วจึงค่อยกำหนดกรอบความคิดการวิเคราะห์เพื่อนำมาอธิบายถึงรูปแบบและปัจจัยของชุมชนเข้มแข็งต่อไป.

4. ทฤษฎีใหม่ภายใต้กรอบแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีใหม่นี้ เป็นทฤษฎีตามแนวพระราชดำริขององค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้ทรง แนะนำให้พสกนิกรของพระองค์จงอยู่กินอย่างพอเพียง แนวคิดนี้คือสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยมานานหลายร้อยปีแล้วก่อนที่จะถึงยุคอุตสาหกรรมนำชาติ ซึ่งทำให้ประเทศไทยประสบกับความล้มละลายทางเศรษฐกิจมาจนถึงทุกวันนี้ ทฤษฎีใหม่ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ให้การเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดิน ขนาดเล็กภายใต้การบริหารจัดการตามสูตร 30:30:30:10
2. หลังจากทีเกษตรกรดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 ได้ผลแล้วจะต้องรวมตัวกันในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ด้วยความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน
3. ร่วมมือกับแหล่งเงินและแหล่งพลังงาน จัดตั้งโรงสี สหกรณ์ ร่วมลงทุน และ

พัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมกับตัวเอง คือไม่ทำเกินตัวพอมีพอกิน พึ่งพาตนเองได้ภายใต้ข้อจำกัดด้านการผลิตของครอบครัว

5. ทฤษฎีรอยต่อระหว่างชุมชนจริงกับชุมชนเสมือนจริง ชุมชนในที่นี้ หมายถึง ชุมชนท้องถิ่นซึ่งอยู่ในฐานะใดฐานะหนึ่งของชุมชน 4 ประเภท ตามที่กล่าวถึงมาแล้วในทฤษฎี ชุมชนเข้มแข็ง (ข้อ 3) ชุมชนเหล่านี้ตั้งอยู่ในฐานะผู้ถูกกระทำจากปัจจัยและกระแสที่มาจากภายนอก คือ กระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีพลังอำนาจเหนือกว่าในแทบทุกด้าน ชุมชนท้องถิ่นจึงต้อง อยู่ในฐานะ "ตั้งรับ" เรื่อยมา แต่ในปัจจุบันนี้ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้ พยายามทบทวนแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาจากตะวันตกว่าเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของ ตะวันออก ดังนั้นจึงทำให้เกิดแนวความคิดรอยต่อระหว่างชุมชนจริง คือ ท้องถิ่นไทย กับชุมชน เสมือนจริงที่พันธภาพระหว่างคนกับงาน คนกับชุมชน ชุมชนกับชุมชน ต้องเป็นไปภายใต้ ข้อกำหนดของเครื่องมือในการสื่อสาร

แต่อย่างไรก็ตามมีตัวบ่งชี้บางประการที่แสดงให้เห็นว่ามีการเชื่อมโยงระหว่าง ประเทศที่กำลังพัฒนากับประเทศที่พัฒนาแล้วว่า ประเทศที่กำลังพัฒนาจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิง ประเทศที่พัฒนาแล้วในหลายกรณี ซึ่งเป็นในกรณีใดบ้างนั้น สำหรับชุมชนท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ และภาพลักษณ์ของตนเองควรจะมีกระบวนการฟื้นฟูอย่างพิถีพิถัน เพื่อมิให้ประเทศตกอยู่ใน ข้อบังคับขององค์กรโลกาภิบาล (IMF World Bank United / Nation ฯลฯ) โดยไม่มีที่สิ้นสุด

จากแนวคิดของทฤษฎีทั้ง 5 ทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วนั้น คณะผู้วิจัยได้นำมา เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูลชุมชน คือ ต้องพยายามเก็บข้อมูลให้ ครอบคลุมสภาพของชุมชนในทุกด้านด้วย เพื่อจะนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ โครงสร้างต่าง ๆ ของชุมชนอันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการเสริมสร้างความเป็น "ชุมชนเข้มแข็ง"

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มหรือองค์การ

ความหมายของกลุ่ม

ได้มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มไว้มากมายหลายทรรคนะดังเช่น อรุณ รัชชธรรม(2524 : 47) กล่าวว่ากลุ่มหมายถึงบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่ง

1. มีปฏิกริยาต่อกัน (interact with one another)
2. มีความรู้สึกในทางจิตใจต่อกัน (psychologically aware of another)
3. มีการรับรู้ถึงการรวมกันเป็นกลุ่ม (perceive themselves to be a group)

4. กลุ่ม คือ การที่บุคคลมาอยู่รวมกันและมีปฏิสัมพันธ์กันในทางที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่แน่นอน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545 : 347) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่ากลุ่มหมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กล่าวคือ แต่ละฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกัน ทั้งนี้ อาจจะมีความคิดเห็นและจุดมุ่งหมายที่ไม่เป็นเอกฉันท์ก็ได้ หรือเป็นบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่ง

- 1) มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน
- 2) คำหนึ่งถึงจิตวิทยาของคนหนึ่ง
- 3) รับรู้ว่าเป็นสมาชิกกลุ่มหรือหมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันและกัน ในการดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การปฏิบัติต่อกัน และการมีวัตถุประสงค์เดียวกันเป็นสิ่งที่แยกกลุ่มออกจากการรวมกันของบุคคลโดยบังเอิญ

พะยอม วงศ์สารศรี (2538: 142-145) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีพื้นฐานทางจิตวิทยาว่าด้วยกลุ่ม ดังนี้

1. ทฤษฎีสนาม (field theory) ของ เคิร์ท ลูวิน (Kurt Lewin) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ คือ

- 1.1 พฤติกรรม เป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
- 1.2 โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน
- 1.3 การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยปฏิสัมพันธ์ในรูปการกระทำ (acting) ความรู้สึก (feeling) และความคิด (thinking)
- 1.4 องค์ประกอบต่าง ๆ ในการรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม
- 1.5 สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากันและพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งการที่บุคคลพยายามปรับบุคลิกภาพของตนที่มีความแตกต่างกันนี้ จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้เกิดพลังหรือแรงผลักดันของกลุ่มที่ทำให้การทำงานเป็นไปได้ด้วยดี

2. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (interaction theory) ของ (Bales) โฮมานส์ (Homans) และไวท์ (Whyte) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ คือ

- 2.1 กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (activity)
- 2.2 ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน คือ 1) ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย (physical interaction) 2) ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา (verbal interaction) 3) ปฏิสัมพันธ์ทางจิตใจ (emotional interaction)

2.3 กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำผ่านการมีปฏิสัมพันธ์นี้ จะก่อให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์ (sentimental) ซึ่งหมายรวมถึงความรู้สึก (feeling) ต่าง ๆ อันได้แก่ ความคิด (thought) ความเชื่อ (belief) และความหวัง (hope) ของสมาชิกทั้งหลาย เป็นต้น

3. ทฤษฎีระบบ (system theory) ทฤษฎีนี้แนวความคิดสำคัญ คือ

3.1 กลุ่มจะประกอบด้วยโครงสร้างหรือระบบ ซึ่งจะมีการแสดงบทบาทและการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก ซึ่งถือว่าเป็นตัวนำเข้า (input) เพื่อให้ได้สิ่งนำออก (ผลผลิต) (output) อย่างใดอย่างหนึ่ง

3.2 การแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกจะกระทำได้โดยการสื่อสารระหว่างกัน (communication) จากการเปิดเผยตัวเองในกลุ่ม (open system) เป็นต้น

4. ทฤษฎีสังคมมิติ (socio metric orientation) ของ โมเรโน ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

4.1 การกระทำและจริยธรรมหรือขอบเขตการกระทำของกลุ่มจะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะศึกษาได้โดยให้สมาชิกเลือกสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน (interpersonal choice)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ คือ การแสดงบทบาทสมมุติ (role playing) หรือการใช้เครื่องมือวัดการเลือกทางสังคม (socio metric test)

5. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (psychoanalytic orientation) ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ คือ

5.1 เมื่อบุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม จะต้องอาศัยกระบวนการจูงใจ (motivation process)

5.2 ในการรวมกลุ่มบุคคลจะมีโอกาสแสดงตนอย่างเปิดเผยหรือพยายามป้องกันปิดบังตนเองโดยวิธีต่างๆ หรือที่เรียกกันว่ากลวิธานการป้องกันตัวหรือกลไกการปรับตัว (defense mechanism) การใช้แนวความคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่ม จะให้บุคคลแสดงออกตามความเป็นจริงด้วยวิธีการบำบัดทางจิต (psychotherapy) ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดียิ่งขึ้น

6. ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (general psychology)

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการใช้หลักจิตวิทยาต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ ความคิด แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ฯลฯ มาศึกษา จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลมากขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม (group process theory)

ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม ของ แคทเทล (Cattell) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (reinforcement theory) คือ กฎแห่งผล (law of effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่มแนวคิดในทฤษฎีนี้ประกอบด้วยลักษณะของกลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีบุคลิกภาพเฉพาะตัว (population traits) ได้แก่ สถิติปัญญา เจตคติ บุคลิกภาพ เป็นต้น

2. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีบุคลิกเฉพาะกลุ่ม (syntality traits of personality traits) ซึ่ง จะทำให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันออกไป บุคลิกภาพของกลุ่ม ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มที่มีอยู่ การกระทำของสมาชิกร่วมกัน การตัดสินใจ รวมทั้งพฤติกรรม หรือ การแสดงออกของสมาชิก เป็นต้น

3. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะโครงสร้างภายในโดยเฉพาะ (characteristic of internal structure) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผน หรือลักษณะในการรวมกลุ่ม เช่น มีการแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ มีการสื่อสารระหว่างสมาชิก เป็นต้น

4. การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของกลุ่ม (dynamics of syntality) หมายถึงการแสดงกิจกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การกระทำของสมาชิกจะมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

4.1 คงรักษาการรวมกลุ่มกันของสมาชิก (maintenance synergy) หมายถึงการรักษาความร่วมมือของสมาชิก เพื่อให้ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างราบรื่น และก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมแรงร่วมใจกัน (cohesion)

4.2 ทำให้การรวมกลุ่มมีประสิทธิภาพ (effective synergy) คือการที่สมาชิกมุ่งทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแล้วทำงานร่วมกัน ภายใต้การพึ่งพาอาศัยกัน การยอมรับกัน มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งกาย วาจา จิตใจแล้ว แสดงออกผ่านพฤติกรรมที่เป็นกรกระทำด้วยความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ความหวังผ่านบทบาทที่กำหนดในรูปของตำแหน่ง ที่มีการกระทำ จนเกิดความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ที่มีแรงจูงใจให้คิดสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่มมักมีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งเรื่องความรู้ เจตคติ และบุคลิกภาพที่ทำให้กลุ่มมีลักษณะเฉพาะตามความสามารถ และการตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดี แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

แนวคิดการจัดการตนเอง (self-organization)

วิทลีย์ และ เคลเนอร์-รอเจอร์ส , (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการองค์กรที่เรียกว่า self-organization หรือการจัดการตนเอง ระบบของการจัดการตนเองเป็นระบบที่ปรับตัวได้ ยืดหยุ่นได้ พื้นฟูตัวเองได้ กลับสู่สภาพเดิมได้ง่าย รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีปัญญาเป็นของตัวเอง เมื่อใดก็ตามที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็สามารถปรับตัวและจัดการตนเองเสียใหม่จนพัฒนาเป็นระบบที่ซับซ้อนขึ้นได้เอง โดยไม่ต้องมีการบังคับทิศทางหรือรูปแบบจากภายนอก คุณสมบัติเหล่านี้ เป็นคุณสมบัติของสิ่งมีชีวิต และเป็นคุณสมบัติที่ผู้นำทุก ๆ คน ประสงค์ให้เกิดขึ้นในระบบของเขาในมุมมองของการจัดการตนเองนั้น ความเปลี่ยนแปลงมิใช่เป็นปัญหา หากแต่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการจัดระเบียบใหม่ โครงสร้างขององค์กรที่มีอยู่นั้นเป็นสิ่งชั่วคราวเป็นไปได้เสมอที่อยู่ ๆ ผู้คนจะมารวมตัวกันและรวบรวมทรัพยากรเพื่อสร้างสรรคโครงการใหม่ ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ และกระบวนการจัดการในระบบที่จัดการตนเองนี้ไม่มีผู้นำที่ถาวร มีเพียงผู้นำที่ปรากฏกายขึ้นในช่วงครู่ของความจำเป็นเท่านั้น ในระบบนี้ ไม่มีแบ่งชั้นของการบริหารเป็นหลายชั้น การทดลองเป็นเรื่องปกติ เน้นวิถีแก้ปัญหาที่มาจากท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วิธีแบบสูตรสำเร็จ และมีความร่วมมือสูง ภายใต้ระบบของการจัดการตนเองนี้รูปแบบขององค์กรมิได้เป็นผลลัพธ์ที่ถาวรหากแต่เป็นกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องอยู่เสมอแนวคิดการจัดการตนเอง ทำให้การทำงานง่ายขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำหารูปแบบขององค์กร และการปกครองในปัจจุบัน แต่มันไม่ใช่สิ่งใหม่ เพราะมนุษย์เรามีชีวิตอยู่ในโลกแห่งการจัดการตนเองมาช้านานแล้ว เราก็มักจะเห็นข่าวที่วิว่าเมื่อเกิดความโกลาหลจากภัยธรรมชาติขึ้นทันใด ผู้คนก็สามารถร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากันเองโดยไม่ต้องให้ใครมาวางแผนให้ ผู้นำปรากฏตัวขึ้น และหายไปขึ้นอยู่กับว่าใครว่างอยู่ และใครมีข้อมูลที่พอเพียง การจัดการด้วยตนเองนี้ บรรลุประสิทธิผลก่อนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเดินทางมาช่วยกู้ภัยเสียอีกแนวคิดการจัดการตนเอง ได้เคยปรากฏในทฤษฎีการจัดการองค์กรมาแล้วภายใต้ชื่อว่า องค์กรที่ไม่เป็นทางการ (informal organization) ซึ่งเกิดขึ้นเพราะประชาชนเห็นว่าองค์กรที่เป็นทางการนั้น ไร้ประสิทธิภาพ และไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน พวกเขาจึงหันไปหาทรัพยากร และเส้นสายอื่น ๆ ที่พอจะหาได้ และสร้างผู้นำขึ้นเองที่พอจะเป็นที่พึ่งได้ เช่นบริษัทใหญ่ ๆ อย่าง Xerox ก็ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ในการจัดการองค์กรของบริษัท เพื่อให้เกิดกลุ่มคนที่ลงมือลงแรงประสานงานกันเองมา โดยลดขั้นตอนการจัดการให้เหลือน้อยที่สุด และ worldwide web เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่งของเครือข่ายจัดการตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน การลดช่องว่างระหว่างคนกับคน และการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่มีขีดจำกัด ในปัจจุบัน ที่มีความพยายาม

ในการควบคุมข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต อนาคตของ www. เป็นสิ่งที่น่าจับตามองกันต่อไป โดยสรุปแล้ว การจัดการตนเองมิใช่ปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมมนุษย์ แต่เรามักจะมองไม่เห็น เพราะเราไม่สนใจที่จะสังเกตมัน หากเรามององค์กรต่าง ๆ ในแง่ของสิ่งมีชีวิตการจัดการตนเองน่าจะเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น และสังเกตง่ายขึ้นในชีวิตประจำวัน

1. ระเบียบในระบบที่ซับซ้อน

ในการค้นหาการจัดการตนเองในวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินั้น เราควรตั้งคำถามก่อนว่าสิ่งมีชีวิตเกิดการจัดระเบียบแบบแผนขึ้นมาได้อย่างไร ระเบียบแบบแผน เกิดจากความสามารถในการจัดการ หรือ สร้างใหม่ และเติบโตไปสู่ระบบที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าประหลาดใจว่าสัตว์อย่างแมลง นก ปลา และปลวกนั้น มีพฤติกรรมที่มีระเบียบแบบแผน และทำตามกฎแห่งการจัดการตนเอง จากการวิเคราะห์แบบแผนทางพฤติกรรมของสัตว์เหล่านี้ ด้วยคอมพิวเตอร์พบว่าสัตว์เหล่านี้ทำงานได้โดยไม่มีผู้นำแต่อย่างใด สัตว์แต่ละตัวจะปรับเปลี่ยนแบบพฤติกรรมของตัวอื่นที่อยู่ใกล้ ๆ กับมัน และทำภาพรวมที่ออกมา ก็เกิดระเบียบได้อย่างน่าฉงน อย่างเช่น การสร้างจอมปลวก เป็นต้น

2. หลักการของการจัดองค์กรด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่าระบบที่ซับซ้อนในธรรมชาติสามารถเกิดขึ้นมาจากหลักการง่าย ๆ ดังนั้น ระบบของมนุษย์ก็น่าจะถูกสร้างจากหลักการที่เรียบง่ายเช่นกัน แม้ว่ารูปแบบขององค์กรจะออกมาแตกต่างกันก็ตาม กระบวนการเริ่มจาก ปัจเจกคนใดคนหนึ่งเริ่มลงมือ และแบ่งปันความคิดความหมายกับปัจเจกคนอื่น ๆ ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายขึ้น จากนั้น ก็จะมีระบบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ในที่สุดรูปแบบขององค์กรก็จะปรากฏขึ้นมา โดยสรุปแล้ว หลักการสร้างองค์กรนั้นมีอยู่ 3 หลัก คือ

1. ตัวตน (identity): ความเข้าใจร่วมกันขององค์กรการจัดการองค์กรทุกองค์กรนั้น จะต้องมีตัวตนที่ถูกจัดการ ตัวตนที่วุ่นวายนี้เกิดขึ้นจากความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มว่า พวกเขาคือใคร ต้องการอะไร และความมีตัวตนร่วมกันทำให้พวกเขามีโลกทัศน์ที่คล้ายกัน เนื่องจากว่าตัวตนของแต่ละกลุ่มจะมีแนวโน้มที่ใช้ในการมองโลกอันเดียวกันการตั้งองค์กรส่วนใหญ่นั้นมิได้เริ่มจากการทุ่มเทสร้างตัวตนที่ชัดเจนร่วมกัน ความชัดเจนนี้ทำให้ปัจเจกเกิดความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และเปิดโอกาสให้เขาเป็นอิสระในการใช้ความสามารถเฉพาะทางของเขา ในการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลาย เพื่อทุ่มให้กับองค์กรได้อย่างเต็มที่ปัจจุบัน ตัวตนขององค์กรควรเป็นสิ่งที่มีความเสถียรภาพที่สุด ส่วนโครงสร้างและโครงการอาจเกิดขึ้นแล้วหายไป แต่แก่นสำคัญขององค์กร คือ ตัวตนนั้นจะเป็นตัวนำพาองค์กรให้ผ่านมรสุมไปได้ นอกจากนี้

ความชัดเจนของตัวตนจะนำไปสู่การขยายตัวขององค์กร เพราะจะสามารถดึงดูดผู้อื่นที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกันให้เข้ามามีส่วนร่วม องค์กรที่ไม่มีตัวตนที่ชัดเจนนั้นมักจะเสียเปรียบในแง่นี้

2. ข้อมูล (information): สื่อขององค์กรข้อมูล คือ หัวใจของการดำเนินชีวิต ระบบที่ซับซ้อนของสิ่งมีชีวิตจะต้องรับข้อมูลใหม่ ๆ และมีกระบวนการประเมินข้อมูลอยู่เสมอ ข้อมูลใหม่ที่ระบบรับเข้ามาอาจดูไร้ระเบียบแต่ความไร้ระเบียบนั่นเองที่เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ระบบอยู่รอด เพราะระบบที่มีระเบียบมากเกินไปนั้น มักเกิดอาการแคระแกร็น และในที่สุดก็ต้องสลายไป

3. ความสัมพันธ์ (relationships) ทางเชื่อมภายในองค์กรความสัมพันธ์คือเส้นทางสู่ปัญญาของระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกทำให้เกิดการสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูล เกิดการขยายความเป็นตัวตนขององค์กรเพื่อเพิ่มจำนวนปัจเจกที่มีส่วนร่วมมากขึ้น และทำให้กิจกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นอย่างชาญฉลาด หากไร้ซึ่งความสัมพันธ์แล้วงานคงไม่เกิดขึ้น ในทางตรงข้ามระบบที่จัดการตัวเองนั้นจะเปิดให้ปัจเจกสามารถเข้าถึงตัวกันเพื่อปฏิสัมพันธ์กับกันและกัน สามารถตอบสนองความต้องการของกันและกันได้อย่างฉับพลันโดยมิต้องผ่านคณะกรรมการหรือการวางแผนใด ๆ ยิ่งปัจเจกได้เชื่อมสัมพันธ์กันมากขึ้นเท่าไรยิ่งเกิดทางเลือกมากขึ้นในการจัดการอันจะนำไปสู่ปัญญาของระบบโดยรวม และความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกทำให้องค์กรขยายตัว เปิดโอกาสให้ผู้คนที่หลากหลายได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าคนเราเมื่อมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนแล้ว การทำงานร่วมกันก็ง่ายขึ้น

3. พลวัต (Dynamics) ของการจัดการตนเอง

หลักการสามข้อที่กล่าวถึง (ตัวตน ข้อมูล และความสัมพันธ์) แท้จริงแล้วมีความเชื่อมโยงกันอย่างสูงจนแยกกันไม่ออก ปฏิสัมพันธ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลาเพื่อเชื่อมโยงระบบต่าง ๆ เข้าด้วยกันและคัดสรรข้อมูลซึ่งทำให้เกิดตัวตนขึ้น เมื่อข่าวสารข้อมูลมีการไหลเวียนอย่างอิสระ ก็จะผลักดันให้ปัจเจกสร้างปฏิสัมพันธ์ใหม่ ด้วยเหตุนี้ ความเป็นตัวตนขององค์กรจึงเกิดความชัดเจนขึ้นในทันทีที่องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่อเกิดความผิดพลาดหรือปัญหาขึ้นในองค์กร จึงควรใช้กลยุทธ์การจัดการตนเอง และพยายามหาต้นตอของปัญหาที่ซ่อนอยู่ ปัญหาในองค์กรมักเกิดในรูปแบบของพฤติกรรม กระบวนการ หรือโครงสร้าง การแก้ปัญหาโดยมากมักจะแก้เป็นจุด ๆ ด้วยการตัดเอาตัวปัญหาออกไปแล้วเอาสิ่งใหม่มาใส่แทน แต่ปรากฏว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่ไม่ได้ผลสมควรที่เราจะมองให้ลึกไปถึงพลวัตของการจัดการมากกว่าที่จะมองเป็นจุด ๆ สรุปว่า แนวคิดการจัดการตนเองมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ คือ ตัวตน ข้อมูล และความสัมพันธ์ที่มีความเกี่ยวโยงกันสูง ซึ่งแต่ละส่วนจะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

ขององค์กรโดยใช้ข้อมูลเป็นสื่อในการวิเคราะห์เพื่อประกอบการตัดสินใจแล้วดำเนินการที่มีความสัมพันธ์เป็นตัวเชื่อมโยงที่สามารถเป็นฐานในการเรียนรู้ร่วมกัน

แนวคิดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้

วิศิษฐ์ วังวิญญู (2548 : 4) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ว่าในการจะเรียนรู้เข้าถึงประสบการณ์อันใดที่มีประโยชน์อย่างแท้จริงในชีวิตนั้น เราจะต้องก้าวออกไปจากความคุ้นเคยเดิม ๆ ความคิดเดิม กรอบคิดเดิม เพื่อจะเข้าสู่การเรียนรู้ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงตัวตนของเรา

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้ของมนุษย์เราเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เนื่องจากการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพราะว่า มนุษย์มีความต้องการที่จะควบคุมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสถานภาพของแต่ละคน จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มพูนความเฉลียวฉลาด และประสบการณ์ให้มีความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน

1. การเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดการเรียนรู้ความเข้าใจและความคิด (cognitive domain) หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ความรู้สึก ทัศนคติ ค่านิยม (affective domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ทำให้เกิดความเชื่อ ความสนใจ

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านชำนาญ (psychomotor domain) หมายถึงการที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความสนใจแล้ว นำไปปฏิบัติทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น

2. เป้าหมายของการเรียนรู้

มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ที่ต่างกัน ย่อมแสดงว่าเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ก็ต่างกัน เป้าหมายของการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากแรงเสริมที่ต่างกัน คือ

1. การเรียนรู้ที่เกิดจากแรงเสริมหรือสิ่งเร้าภายนอกซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนรู้ทำกิจกรรมฝึกฝนปฏิบัติจนได้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนนำไปเป็นค่านิยม ความเชื่อใหม่เพื่อตัดสินใจแสดงออกเชิงพฤติกรรม

2. การเรียนรู้เกิดจากแรงกระตุ้นความต้องการภายในบุคคลเอง เนื่องจากมนุษย์มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเป็นของตัวเอง และเป็นอิสระจากการพึ่งพาผู้อื่น จึงได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง และเพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง

3. แนวคิดกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้เป็นแนวทางที่จะได้มาซึ่งความรู้จากการคิดวิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติจริง ประเมิน ปรับปรุงให้เหมาะสม สรุป และสร้างความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้มีหลายลักษณะ บุคคลอาจจะมีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การเรียนรู้ที่มีเนื้อหาต่างกัน ก็ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันสำหรับกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ และพึงประสงค์ ซึ่งควรจัดให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนารอบด้านอย่างน้อย 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องจัดให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งในระหว่างการเรียนรู้ และหลังจากการเรียนรู้แล้ว ด้วยการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายเป็นอิสระ ทุกคนมีความห่วงหาอาทรกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ และพัฒนาตนเองเต็มที่ตามแบบของตนเองให้การเสริมแรง และสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งจะมีผลทำให้บุคคลเกิดความสุข การยอมรับ เห็นคุณค่าของตนเองที่มีความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหา กล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2. การเรียนรู้จากการคิด และปฏิบัติจริง เป็นการแสวงหาความรู้จากแหล่งสื่อ และประสบการณ์ต่าง ๆ รอบตัวโดยผ่านการสังเกต คิดพิจารณาวางแผน และปฏิบัติจริงตามที่ได้วางแผน หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์สิ่งที่ทำและผลที่เกิดขึ้น ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสม จนเกิดผลตามเป้าหมายแล้ว จึงสรุปสร้างความรู้ เป็นความรู้ของตนเองที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์การเรียนรู้ และสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต

3. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันของบุคคล การได้มีโอกาสในการถ่ายทอด รับ และแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์จากกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดผลดีหลายประการ ทั้งการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ การสร้างสรรค์ผลงานที่ดีกว่า การเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกับคนอื่น และที่สำคัญคือการที่สามารถจะเรียนรู้จากบุคคลอื่นได้ทุกแห่งทุกมุม ทั้งเรียนรู้ที่จะเลือกสิ่งดีของบุคคลมาปรับใช้กับตนเอง เลือกมองสิ่งไม่ดีของคนอื่นเพื่อปรับปรุงตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ สัมพันธ์เชื่อมโยง ต่อเนื่องกลมกลืนกันทุกอย่าง ทั้งเนื้อหาวิชา ทักษะพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้กิจกรรมเรื่องราวของตน ท้องถิ่นสิ่งแวดล้อม เรื่องที่เป็นสากล เรื่องราวทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต

ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่าง ลึกซึ้ง ชัดเจน มีความหมาย นำไปใช้ในการดำรงชีวิต และแก้ปัญหาในสภาพสังคมได้

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการพิจารณาทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ แนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ อุปสรรค ปัญหา เงื่อนไขต่าง ๆ ในการเรียนรู้ สิ่งที่ได้ในการเรียนรู้ เพื่อสร้างเป็นแนวทาง รูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้แก้ปัญหาและทำงานต่อไป นอกจากนี้ เสรี พงศ์พิศ (2546 อ้างใน พรพิไล เลิศวิชา, 2534: (3)) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ของการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การเรียนรู้ และการปฏิบัติจากเนื้อหา อีกทั้ง กระบวนการเรียนรู้ ยังเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่น เพื่อความเหมาะสมของท้องถิ่น การปฏิบัติตามแบบอย่างของผู้รู้ การอบรมในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่เป็นอยู่จริง ทั้งนี้กระบวนการนั้นได้ถูกปรับเปลี่ยนตามสถานะของสังคมที่เปลี่ยนไป การคมนาคม และการติดต่อที่สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การเดินทางติดต่อกัน ทำงานร่วมกันเป็นไปได้ง่าย ขณะเดียวกันเนื้อหาและวิธีการหลายอย่างในกระบวนการเรียนรู้ก็ถูกปรับเช่นเดียวกัน ซึ่งเกณฑ์ในการปรับคือความต้องการและสถานการณ์ที่เป็นจริงของชาวบ้านในท้องถิ่นแต่ละแห่ง เพื่อจุดมุ่งหมายในการพัฒนาตนเองและพึ่งพากันและกันอย่างมีศักดิ์ศรี กว่ามนุษย์จะดำเนินชีวิตอยู่ได้รอด เขาต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ เพราะถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึก เรียกกาย ๆ ว่าเป็นสัตว์แห่งการเรียนรู้ คือการดำเนินชีวิตของเขา โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตที่ดั่งงาม ไม่ใช่ได้มาเปล่า ๆ เขาต้องลงทุนด้วยการเรียนรู้ และฝึกหัดก็คือ การศึกษานั้นเอง เมื่อมนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องศึกษาโดยธรรมชาติของเขา เขาก็ได้ดำเนินชีวิตมาเรียนรู้ มาฝึกหัดพัฒนาเรื่อย ๆ จนกระทั่งดำเนินชีวิตอยู่รอดได้ การกิน การนอน การนั่ง การเดิน การพูด ทุกอย่างต้องเรียนรู้ ต้องฝึกหัดทั้งนั้น แต่พอดำรงชีวิตอยู่ได้รอดแล้ว มนุษย์มักจะฝึกเท่าที่จำเป็น อยู่ได้แล้วก็ไม่ใช้ หลักการนี้ต่อ เขาก็เลยไม่พัฒนาเท่าที่ควร ถ้าเราเอาหลักการนี้มาใช้คือ ในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์แห่งการเรียนรู้ ก็ให้เขามีชีวิตแห่งการเรียนรู้ แล้วเขาก็จะพัฒนาไปในวิถีแห่งความ มีชีวิตที่ดั่งงามการศึกษา คือการเรียนรู้ ไม่ว่าจะที่ไหน เมื่อไร หรือด้วยวิธีการใด เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สืบเนื่องติดต่อกันตลอดชีวิต ตั้งแต่ทารกถึงวัยชรา โดยอาศัยวิธีการ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ กันซึ่งจำแนกการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประการคือ

1) การศึกษาแบบธรรมชาติวิสัย เป็นการเรียนรู้เป็นธรรมชาติที่ดีที่สุด หรือเรียกว่าเป็นการเรียนรู้แบบสัญชาตญาณ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่บุคคล ได้รับและสะสมความรู้ ทักษะ เจตคติ ความเข้าใจจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว การทำงาน การเล่น การศึกษาแบบนี้ไม่มีการจัดระบบ และไม่มีแบบแผนตายตัว

2) การศึกษาในระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่มีสถานบันการศึกษา รับผิดชอบจัดระบบการศึกษาโดยตรง เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย เป็นการเรียนรู้ โดยจัดระบบการแบ่งของอายุนักเรียน กำหนดพื้นฐานความรู้จากการจัดชั้นตอน เป็นระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา อาชีวศึกษา มีการให้วุฒิปัตร ประกาศนียบัตร ปริญญา แก่ผู้สำเร็จ การวัดผลและประเมินผลที่ถูกคัดเลือกให้ผ่านจะมาเป็นระบบมาตรฐานเดียวกัน

3) การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นโดยสถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม นอกเหนือไปจากสถาบันการศึกษา เป็นกิจกรรมที่จัดนอกระบบ โรงเรียนๆ อาจดำเนินการโดยแยกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของกิจกรรมใหญ่ ๆ ของสถาบัน หรือหน่วยงานที่จัดกิจกรรมนั้น ๆ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการ และความสนใจทางการศึกษาของผู้เรียน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้ มนุษย์เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ เจตคติ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับ สถานการณ์ที่เป็นอยู่ หรือจะเป็นในอนาคตเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสูงมาก ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางสังคม เทคโนโลยี องค์ความรู้ เศรษฐกิจ การเมือง และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นย่อมแสดงว่าได้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงเรียกกันว่า “กระบวนการเรียนรู้” และ ในขณะเดียวกัน มนุษย์เราก็ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตจากหลาย ๆ วิธี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ของตนให้ดีขึ้น

ประเวศ วะสี (2547 : 300) กล่าวถึงการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ว่า “คนทุกคน มีศักดิ์ศรี และคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ กระบวนการ เรียนรู้ที่ดีต้องประกอบด้วยอิสรภาพ หลุดจากการครอบงำที่ทำให้ไม่สามารถที่จะสัมผัส ความจริงการสัมผัสความจริงทำให้เกิดปัญญา” และ “ถ้าจะเรียนเอาความรู้หรือวิชาเป็นตัวตั้ง เพียงอย่างเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้มนุษย์รู้ธรรมชาติของสรรพสิ่ง ยิ่งมนุษย์ติดตาม ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งมาก ๆ ขึ้น โดยไม่รู้ธรรมชาติของสรรพสิ่งก็จะยิ่งรู้เป็นส่วนเลี้ยว หรือรู้แบบแยกส่วนมากขึ้นทุกวันนี้มนุษย์ในโลกเป็นส่วนใหญ่รู้เห็นและคิดแบบแยกส่วน อันนำวิถีชีวิตแบบแยกส่วนซึ่งทำให้บีบคั้น ชัดแย้ง และวิกฤต”

เสรี พงศ์พิศ และคณะ (2545 : 31) ได้ให้กรอบของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ไม่ใช่ ไปโรงเรียน แต่หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ทุกแห่งที่มีความรู้ กับทุกคนที่เป็นผู้รู้ และร่วมกันรังสรรค์ความรู้ใหม่อย่างไม่มีสิ้นสุดจากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนรู้ของ มนุษย์จะต้องเกิดจากการเรียนรู้ที่อิสระ ไม่มีการครอบงำ แต่มีการเรียนรู้แบบใหม่ที่เข้าถึง

ความจริงทั้งหมดแห่งองค์รวมของทุกสรรพสิ่งในธรรมชาติอย่างมีปฏิสัมพันธ์ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์

กระบวนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในภูมิภาคและชนบทในกระบวนการพัฒนา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองตอบต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง ดังนั้นการพัฒนาในอนาคตจะเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาคและชนบท ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวนำ และเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต ทั้งนี้ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชนจำเป็นจะต้องเข้ามาเสริมบทบาทของภาครัฐซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาเดิม ซึ่งเป็นการผนึกกำลังในการพัฒนาและนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีแนวทางหลักดังนี้

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชนบท เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในเบื้องต้นในการตอบรับต่อการเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการพัฒนาของทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน โดยยกระดับความรู้ความสามารถในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาของชุมชน และมีแนวทางดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมของชุมชน

(1) เสริมสร้างกระบวนการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการ และทักษะที่หลากหลาย พร้อมกับพัฒนาความเป็นผู้นำและความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน โดยจัดการฝึกอบรมด้วยวิทยากรทั้งจากชาวบ้าน และภายนอกให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน

(2) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนองค์กรชุมชนเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนทุกรูปแบบ

(3) ส่งเสริมให้องค์กรชุมชนเป็นตัวกลางในการรับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำงาน ควบคุม และติดตามผลร่วมกัน

1.2 การเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน

(1) พัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยการกระจายข้อมูลข่าวสาร และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชน

(2) สนับสนุนชุมชนให้มีการริเริ่มทำธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารจัดการเอง ภายใต้ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านธุรกิจระหว่างชุมชน

(3) ส่งเสริมบทบาทของสตรีให้มีส่วนในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานพัฒนาของชุมชนในทุกด้านมากขึ้น

1.3 การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน

(1) ขยายการดำเนินงานกองทุนพัฒนาชนบท เพื่อสนับสนุนการออมทรัพย์ในระดับชุมชนและส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

(2) สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบต่างๆ และพัฒนาเครือข่ายกองทุนในระดับชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการในชุมชน กองทุนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุนด้านค้ำเค้นคว่ำวิจัยเพื่อพัฒนาอาชีพเสริมเป็นต้น โดยการให้ความรู้ด้านบริหารจัดการกองทุนและด้านอื่นๆ ที่จำเป็นให้มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารกองทุนให้มากขึ้น

1.4 การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชน และชุมชนในชนบท

(1) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสื่อมวลชน และสร้างเครือข่ายการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสื่อสาร เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

(2) จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน และท้องถิ่น โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

(3) รับรองวิทยฐานะการเรียนรู้ของชุมชน ในรูปแบบต่างๆ เช่น โรงเรียนชุมชน วิทยาลัยชุมชน มหาวิทยาลัยชาวบ้าน โดยรัฐให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสม

(4) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการเลือกประกอบอาชีพและการดำรงชีพผ่านสื่อต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น ข้อมูลราคาสินค้า ข้อมูลด้านบริการทางสังคม เป็นต้น

1.5 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารจัดการ

(2) เผยแพร่และให้โอกาสประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นกับท้องถิ่นจากโครงการพัฒนาของรัฐ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการประชาสัมพันธ์ตามควรแก่กรณี

(3) สนับสนุนให้องค์กรชุมชนเช่นกลุ่มสตรีกลุ่มเยาวชนมีบทบาทในการควบคุมดูแลและแก้ไขด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพิ่มขึ้น

2. การส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

(1) กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อแก่เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง

(2) เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลอย่างกว้างขวาง โดยความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์กรชุมชน รัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน

(3) สนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนเพื่อดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่รัฐดูแลไม่ถึง

(4) กระจายบริการสาธารณสุข ทั้งทางด้านทรัพยากรและบุคลากรเพื่อลดความแตกต่างทางด้านคุณภาพของการให้บริการระหว่างกรุงเทพมหานครและภูมิภาค

(5) เร่งการปฏิรูประบบภาษีท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นและชุมชนมีรายได้เพียงพอในการจัดบริการด้านสังคมอย่างทั่วถึง

การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการ Focus Groups Discussion

การสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ดังนี้

หลักการ เป็นเทคนิควิธีการรวบรวมข้อมูลที่สามารถทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นๆ และยังทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคล ที่มีต่อสิ่งเร้า อันจะเป็นข้อมูลที่จะนำไปดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพต่อไป หรือนำเอาเหตุผลที่ได้จากการศึกษาไปสนับสนุนในการวิเคราะห์การวิจัยเชิงปริมาณ

วิธีการ มีลักษณะ เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม มีความเป็นอิสระในการคิด และถกประเด็นปัญหาในหัวข้อที่กำหนดให้ สมาชิกในกลุ่ม

สนทนาได้จากการเลือกสรรมักจะมีจำนวน 8-12 คน ในวงสนทนานั้นจะมีพิธีกร (Moderator) จากสนทนากลุ่ม และมีผู้บันทึก (Note taker) จดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และบันทึกเสียงไว้ในเทปเพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อมูลสรุปหัวข้อวิจัยนั้น

1. ในการรวบรวมข้อมูลแบบการสนทนากลุ่มจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ คือ

1. คู่มือการนำสนทนา(ประเด็นคำถาม) ซึ่งได้จากการนำตัวแปรที่กำหนดไว้มา เรียบเรียง หรือจำแนกเป็นข้อย่อย จัดลำดับผูกเป็นเรื่องราว นำการสนทนาให้เป็นขั้นตอน และ สละสลวย เป็นลำดับความคิด

2. บุคลากรที่สำคัญๆ ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม คือ พิธีกร (Moderator) ซึ่งเป็นผู้นำการสนทนาในปัญหาที่จะนำไปสู่คำตอบ อันที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ผู้จดบันทึกการสนทนา (Note taker) โดยจดแบบย่อจากคำพูดของกลุ่มทั้งหมด และบุคลากรต่างๆไป ซึ่งเป็นบุคคลที่เอื้ออำนวยและให้ความสะดวกผู้ที่อยู่ในกลุ่มขณะดำเนินการสนทนา

3. แบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มการจัดกลุ่มพยายามจะให้ได้บุคคล ซึ่งมีบุคลิกภาพ ลักษณะ ภูมิหลังที่ใกล้เคียงกัน หรือเป็นบุคคลที่คิดว่าจะสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ทั้งหมด

4. อุปกรณ์บันทึกข้อมูลเช่นเทปบันทึกเสียงสมุดจดบันทึกนักวิจัยต้องเตรียมให้ครบถ้วน

5. การนัดหมายและการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนาจะต้องนัดหมายและชี้แจงในเรื่องที่จะมีการจัดสนทนากลุ่ม ให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าใจในเบื้องต้นเสียก่อน เช่น หัวเรื่องที่จะสนทนา วัตถุประสงค์ของการสนทนา ตลอดจนวัน- เวลา ที่จะมีการสนทนา

6. ผู้สังเกตการณ์ (Observer) เป็นบุคคลที่คอยสังเกตพฤติกรรมกลุ่มในวงสนทนา และคอยพูดคุยกับบุคคลภายนอกกลุ่ม ที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาที่กลุ่มสนทนากำลังพูดคุยกัน เป็นบุคคลที่คอยสกัดมิให้กลุ่มได้รับความข้องเกี่ยวกับบุคคลภายนอก

2. การดำเนินการสนทนากลุ่ม

เมื่อสมาชิกกลุ่มมาพร้อมกันแล้วพิธีกรก็เริ่มการสนทนาโดยการสร้างความอบอุ่นเป็นกันเองเริ่มจากคำถามทั่วไป แล้วจึงนำเข้าสู่คำถามตามที่ได้กำหนดไว้ ในขณะที่ พิธีกรและผู้ร่วมงานสนทนากำลังสนทนากัน เจ้าหน้าที่ผู้บันทึกการสนทนาจะจดบันทึกตามไปด้วย ประกอบกับต้องบันทึกเสียงการสนทนาไว้ด้วย เมื่อการสนทนาสิ้นสุดแล้ว พิธีกรจะต้องนำ การพูดคุยไปสู่ความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้ร่วมกลุ่มการสนทนาครั้งนั้นว่า ชอบหรือไม่ บรรยายภาค

ในกลุ่มเป็นอย่างไร ผู้ร่วมสนทนาแต่ละคนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไรบ้าง ซึ่งพิธีกรจะนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบในการเขียนรายงานสรุปความคิดเห็นของพิธีกรในการจัดประชุมกลุ่มนี้

3. การประมวลผลและวิเคราะห์ผล

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาการกลุ่มจะถูกบันทึกอยู่ในแบบบันทึกรายงานการสนทนาม้วนเทปบันทึกเสียง และรายงานสรุปผลการสนทนา การถอดเทป และถอดเป็นลายลักษณ์อักษร ทุกคำพูดแล้วจัดทำเป็นบทการสนทนา เมื่อผู้วิเคราะห์มีความคิดเห็นในการแปลผลไม่ตรงกัน ก็จะกลับไปฟังรายละเอียดจากเทปเพื่อความกระจ่างใหม่

4. ประโยชน์และความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ศึกษา

1. ทำให้ได้รายละเอียดลึกซึ้ง สามารถตอบคำถามประเภททำไมและอย่างไรซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณไม่สามารถบอกได้ การวิจัยนี้มีได้มีเพื่อใช้ทดแทนการวิจัยเชิงปริมาณแต่จะเป็นวิธีที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. ประหยัดงบประมาณและเวลามากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยเชิงปริมาณ การสนทนาการกลุ่มจะช่วยบ่งชี้อิทธิพลของวัฒนธรรมและคุณค่าต่างๆของสังคมนั้นได้ เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มมาจากวัฒนธรรมเดียวกัน

3. ผลการสนทนาของกลุ่มอาจใช้เป็นตัวแทนของกลุ่มใหญ่

4. ผลที่ได้จากการสนทนาการกลุ่มจะให้ภาพของลักษณะสังคมมิใช่ภาพเฉพาะรายบุคคล

5. สภาพของการสนทนาการกลุ่ม ช่วยเราให้เกิดข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วนเพราะสภาพของกลุ่มซึ่งเกิดจากการเลือกสรรคนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง ยอมเปิดเผยพฤติกรรมมากกว่าการสัมภาษณ์

6. การสนทนาการกลุ่มนี้ เป็นวิธีการหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการอยากรจะทราบ ผู้ที่จะทำการต้องมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าในด้านเครื่องมือที่จะจัดเก็บคำถามที่จะได้มาซึ่งสิ่งที่จะต้องทราบ ตลอดจน ขั้นตอน และวิธีการในการดำเนินการ เพื่อให้บรรยากาศการสนทนาได้เป็นไปโดยธรรมชาติผู้จัดการสนทนาจะต้องใช้ทักษะในการสังเกตและการตั้งคำถามให้แก่ผู้ร่วมสนทนาได้ตอบ ซึ่งมีจำนวน 15 คน นอกจากนั้นจำเป็นต้องมีผู้สังเกตการณ์ ซึ่งจะ เป็นผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนา และพูดคุยกับบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เข้าร่วมในกลุ่มสนทนา ผู้สังเกตการณ์นี้ จะเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมกลุ่มในระหว่างสนทนาพร้อมกับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการที่กลุ่มสนทนาและจากการสังเกตสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการสนทนาการกลุ่มนี้คือ การที่จะต้องคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมในการสนทนา

จะต้องเป็นผู้ทราบข้อมูลที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง การสนทนากลุ่ม นี้เป็นการประหยัดเวลา และงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการและสมารถที่จะนำมาซึ่งข้อมูลที่ต้องการได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศรียา พันธุ์ณรงค์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานประสิทธิภาพและความอยู่รอดของกิจการร้านค้าชุมชน กรณี ร้านค้าชุมชนบ้านกล้วยใหม่ หมู่ 14 ต.สันมะเค็ด อ.พาน จ.เชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ร้านค้าชุมชนบ้านกล้วยใหม่ หมู่ 14 ต.สันมะเค็ด อ.พาน จ.เชียงราย เกิดขึ้นจากการทำแผนแม่บทชุมชน เพื่อเป็นแหล่งกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคไปสู่ชนบทเป็นการคุ้มครองประชาชนในชนบทให้สามารถซื้อสินค้าในราคาที่เป็นธรรม ในการศึกษาการดำเนินงานและความอยู่รอดของร้านค้านั้นแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ลักษณะ คือ การดำเนินงานร้านค้าชุมชน ประสิทธิภาพการดำเนินงาน การควบคุมภายใน และความเสียงของร้านค้าถึงแม้ผลการดำเนินงานของร้านค้าจะดำเนินไปอย่างดีโดยพิจารณาจากความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาแต่ร้านค้าไม่มีวิธีการปฏิบัติงานที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบที่ทำให้ง่ายต่อการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงาน และตรวจสอบได้ เนื่องจากไม่มีการจัดแยกสินค้าอย่างเป็นหมวดหมู่ ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ของคณะกรรมการร้านค้าอย่างชัดเจนและคณะกรรมการร้านค้าไม่มีความรู้พื้นฐานทางการบัญชี งานวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และออกแบบเอกสารอย่างง่ายที่กิจการสามารถใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงาน และรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบได้

วิมล กลางประพันธ์ และคณะ (2549 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำวิจัยเรื่อง การสร้างองค์กรจัดการตนเองของกลุ่มอาชีพในพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพงกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการตนเองของกลุ่มอาชีพในพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของหน่วยงานหรือองค์กรที่เข้าไปร่วมพัฒนากลุ่มอาชีพ ทำให้กลุ่มชาติอิสระในการจัดการตนเองอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มต้องจัดการไปตามเงื่อนไข และข้อกำหนดขององค์กร อย่างไรก็ตาม ด้านการพัฒนาการของกลุ่มมีความแตกต่างของ 4 กลุ่มที่มีระดับการจัดการตนเองที่แตกต่างกัน จากมากไปหาน้อย ได้แก่ กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มหัตถกรรมแปรรูปผ้าฝ้าย กลุ่มไข่เค็มน้ำแร่ และกลุ่มทำขนม ตามลำดับ

สายฝน ตริณาวงษ์ (2548 : 163-164) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม : ศึกษากรณี ตำบลสามบัณฑิตอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการวิจัยพบว่า

1. ระยะก่อนการทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม

1.1 คัดเลือกชุมชนและเตรียมผู้นำชุมชนสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องวัตถุประสงค์ของการวิจัยร่วมกับผู้นำชุมชน ก่อนกำหนดพื้นที่ในการศึกษา และคัดเลือกผู้นำชุมชนที่จะเข้าร่วมในการวิจัย

1.2 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับชุมชนด้วยการลงพื้นที่พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้นำกลุ่มต่างๆ ของแต่ละหมู่บ้าน

1.3 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของตำบล และค้นหาปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

1.4 เวทีชาวบ้านระดับตำบลครั้งที่ 1 เพื่อทำความเข้าใจร่วมกับผู้นำชุมชนระดับตำบล เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม

2. ระยะการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน

2.1 เวทีชาวบ้านระดับหมู่บ้านครั้งที่1เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำวิจัย การจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมและเตรียมความพร้อมผู้นำแต่ละหมู่บ้าน

2.2 การพัฒนาทักษะและความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ด้วยการศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบ

2.3 เวทีชาวบ้านระดับหมู่บ้านครั้งที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุปัญหาของหมู่บ้านและสำรวจข้อมูลของหมู่บ้านด้วยแบบสำรวจข้อมูลชุมชน

3. ระยะการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมการผลักดันแผนสู่การปฏิบัติและสรุปบทเรียน

3.1 เวทีชาวบ้านระดับหมู่บ้านครั้งที่3เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหาของหมู่บ้านและจัดทำแผนพัฒนาในระดับหมู่บ้าน

3.2 เวทีชาวบ้านระดับตำบลครั้งที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลระดับตำบลจัดทำแผนพัฒนาตำบลผลักดันแผนและสรุปบทเรียนจากการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมจากผลการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้ การจัดทำแผนพัฒนาตำบล แบบมีส่วนร่วมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงและมีประสิทธิภาพ โดยส่วนต่าง ๆที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ควรใช้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดนโยบาย และทิศทางในการพัฒนาตำบล โดยการสร้างกลไกในการจัดทำ ประสาน ผลักดันแผน และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ในรูปของประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุน ข้อมูล ความรู้ทางวิชาการ และทรัพยากร แก่องค์กรชุมชน

2) ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งต่อไป นอกเหนือจากการใช้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมแล้ว ผู้วิจัยควรศึกษาวิจัยในประเด็นปัญหาอื่น ๆ และเรื่องที่เป็นจำเป็นของชุมชน เช่น การลดต้นทุนการผลิตในการทำการเกษตร และการสร้างกระบวนการ ทำงานเป็นกลุ่มของคนชุมชน เป็นต้น โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ และสถาบันการศึกษาควรจัดการฝึกอบรมเรื่องการทำวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับเจ้าหน้าที่ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน เพื่อเพิ่มทักษะ ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

บรรชกร กล้าหาญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการบูรณาการทางวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการพัฒนาชนบท ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของการรวมกลุ่มของสตรีในการพัฒนาชนบทแบบบูรณาการประกอบด้วย 2 รูปแบบคือ 1) การรวมกลุ่มตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นในวิถีของชุมชน ด้วยความมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือระหว่างกันทั้งในยามปกติและยามวิกฤตของชีวิตตลอดจนการตอบสนองของพลังศรัทธาในความสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์และความเชื่อต่อพลังอำนาจของธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ 2) การรวมกลุ่มแบบเป็นทางการ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มที่เกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานจากภาครัฐหรือเอกชน โดยพัฒนาจากกลุ่มตามธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน สำหรับกิจกรรมในการรวมกลุ่มประกอบด้วย การรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมเชิงสังคมและการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งแนวคิดสำคัญของการรวมกลุ่มคือ การบูรณาการวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1. การบูรณาการบทบาททางเพศระหว่างหญิงชายในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวและชุมชน โดยใช้รากฐานลักษณะจำเพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีบทบาทในกิจกรรมทางสังคม ทั้งเกี่ยวกับพิธีกรรมด้านความเชื่อ อำนาจเศรษฐกิจ และการศึกษา 2. การบูรณาการองค์ความรู้ดั้งเดิมกับศาสตร์สมัยใหม่ จากการปรับประยุกต์ใช้ต้นทุนพลังทางสังคมที่สั่งสมในชุมชน ทั้งภูมิปัญญาเทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนกับเทคนิควิธีการสมัยใหม่ ผนวกกับสามัคคีธรรมของชุมชน ก่อเกิดเป็นแนวทางการพัฒนาของชุมชน 3. การบูรณาการวิถีชุมชนกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้มีความสอดคล้องและเท่าทัน โดยการเชื่อมประสานบทบาท

ของผู้หญิงในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบดั้งเดิม ภายใต้ระบบคิดตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความเกื้อกูลระหว่างเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งรอบด้าน

ในส่วนของโครงสร้างที่ส่งผลต่อการบูรณาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนาชนบทประกอบด้วย 1) รูปแบบของโครงสร้างในการรวมกลุ่มที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแนวตั้งและแนวนอน ซึ่งพบว่า ในโครงสร้างการบริหารกลุ่มได้มีการกำหนดบทบาทสถานภาพของสมาชิกไว้อย่างชัดเจน หากแต่ในทางปฏิบัติพบว่า มีการปรับยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และให้ความสำคัญต่อระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มทั้งด้านการจัดการและผลประโยชน์ 2) การแบ่งงานที่มีการบูรณาการวัฒนธรรมทางเพศระหว่างหญิงชาย ซึ่งพบว่าในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาของสตรีมิได้กีดกันบุรุษออกจากกระบวนการ 3) การคงลักษณะจำเพาะทางเพศของผู้หญิง ทำให้บทบาทในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาของผู้หญิงได้รับการสนับสนุนจากชายและผู้สูงอายุวัฒนธรรมการต่อต้านจากภายในชุมชนต่อบทบาทในการรวมกลุ่มของผู้หญิง 4) ระบบบริหารจัดการตามแนววัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเน้นความเอื้ออาทรการเคารพระหว่างกันและกลไกสายใยความเป็นเครือญาติ

สำหรับเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการบูรณาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนาชนบท ประกอบด้วย 1) ความพยายามเพื่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสวัสดิการของครัวเรือนและชุมชน 2) ลักษณะจำเพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สนับสนุนบทบาททางเพศของผู้หญิง และมีความเหนียวแน่นของสายใยความผูกพันทางสังคมระหว่างกัน 3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา 4) คุณลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม 5) การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน

ด้วยกระบวนการและกลไกของการบูรณาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีได้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน กล่าวคือ สตรีได้เกิดการศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีการพัฒนาวิถีคิดที่ลึกซึ้งก่อเกิดโลกทัศน์ในด้านสุขอนามัย เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน ก่อเกิดเป็นแรงผลักดันสำคัญในการสร้างความสามารถเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน ก่อเกิดเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงถึงการยอมรับในบทบาทและพลังศักยภาพของสตรีในการพัฒนาชนบท

เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : บทคัดย่อ) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบล การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น

และภาวะผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ส่วน เพศ อายุและรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมค้นหาปัญหาและร่วมตรวจสอบและติดตามประเมินผลที่มีค่าต่ำสุด ตามลำดับ

ลลนา บุญชื้อ และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความเข้มแข็งในองค์กรสตรีชุมชน เพื่อส่งเสริมบทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนชนบท ผลการวิจัยพบว่า

- 1) กระบวนการในการจัดองค์กรของกลุ่มสตรีในชุมชนมีลักษณะการจัดในลักษณะต่างกัน มี 2 รูปแบบ คือ ลักษณะกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือกลุ่มธรรมชาติ ลักษณะของกลุ่มที่เป็นทางการจะมีการกำหนดบทบาทเป็นสายลักษณะอักษรชัดเจน ส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐ ภายใต้วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและงบประมาณของรัฐที่จัดขึ้นภายใต้นโยบายที่รัฐกำหนด เมื่อหมดงบประมาณและการสนับสนุนกลุ่มก็จะเลิกกิจกรรม อีกรูปแบบคือ กลุ่มไม่เป็นทางการจะมีการรวมตัวอย่างหลวม ๆ ภายใต้ผู้นำและกิจกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของกลุ่ม ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัว แต่มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างถาวร ส่วนสมาชิกนั้นเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ตามความต้องการของสมาชิก เมื่อปัญหามีขึ้นกลุ่มก็จะรวมตัวกันจัดการปัญหาตลอดเวลา
- 2) การดำเนินบทบาทของกลุ่มสตรีดังในข้อ 1 มีบางกิจกรรม ของกลุ่มที่เริ่มต้นจากหน่วยงานนำงบประมาณและวัสดุมาให้จัดกลุ่มขึ้นเพื่อดำเนินการภายใต้กรอบที่รัฐกำหนด พบว่าสตรีจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ยังเห็นว่าเป็นงานของหน่วยงานภายนอก เมื่อหมดวัสดุการดำเนินตามบทบาทที่รัฐกำหนดก็ขาดความต่อเนื่องไประยะหนึ่ง ผลจากการศึกษาพบว่าสตรีส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและร่วมคิดร่วมพัฒนากิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมในชุมชนนั้น กลุ่มสตรีมีบทบาทอย่างมากในการจัดการให้สำเร็จแต่มีบางกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งงบประมาณภายนอก การต่อรองกับอำนาจภายนอก ทักษะการระดมทุน การพัฒนารูปแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นแก้ปัญหาของกลุ่มสตรี
- 3) การจัดการศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนากลุ่มสตรีให้มีความเข้มแข็งในการแก้ไขและจัดการปัญหาชุมชน พบว่า กระบวนการดังกล่าวเกิดผลต่อชุมชนและกลุ่มสตรีในชุมชนคือ การเกิดแนวคิดในการพึ่งตนเอง มีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และนำประสบการณ์จากการเรียนรู้มาเป็นทักษะชีวิตได้มากขึ้น มีความรู้และวิธีการในการดูแลตนเองและครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านการทำมาหากินเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้แล้วสตรียังมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ชุมชน ยอมรับบทบาทของสตรีมากขึ้น สตรีมีความเข้าใจกระบวนการพัฒนากลุ่มกระบวนการศึกษา และการพัฒนายังช่วยให้เกิดความมั่นคงในครอบครัว ส่งผลต่อบุตรหลานมีความอบอุ่นมากขึ้นเนื่องจากสามารถลดการอพยพย้ายถิ่นไปต่างชุมชน อันจะส่งผลเชื่อมโยงไปยังโครงสร้างอื่น ๆ ของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้อีกทางหนึ่งด้วย

กาญจนา แก้วเทพ (2540 อ้างใน อัมภา จันทราภาศ, 2543: 12-13) ได้ให้ข้อเสนอ มิติของความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนไว้ว่า

1. ตัวบุคคล/ทุนมนุษย์ สัญญาฉบับบอกความเข้มแข็งประการหนึ่งขององค์กรชุมชนก็คือ ต้องมีลักษณะ “เราจะโต ๆ” ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ
2. ปริมาณ และคุณภาพของกิจกรรม
3. ปริมาณ และคุณภาพของทุนสิ่งของและสภาพสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
4. ทุนเพื่อน และเครือข่าย คือ นอกจากจะพึ่งตัวเองแล้ว ยังมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของเครือข่าย
5. สถานภาพขององค์กรชุมชน คือ ได้รับการยอมรับจากการประเมินของกลุ่มภายนอกชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนในแง่มุมมองของความเป็นอิสระในการกำหนดชะตากรรมของตนเองแล้ว อาจจะวัดความเข้มแข็งของชุมชนในลักษณะของการเคลื่อนย้ายตัวเองหรือเพิ่มขีดความสามารถของตัวเองจากตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้ เช่น การกำหนดราคาขาย การอยากให้ลูกหลานอยู่ในหมู่บ้าน กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และป่าชุมชน ฯลฯ ไปสู่ตัวแปรควบคุมได้มากขึ้นทุกทีในทุกระดับ เริ่มตั้งแต่วิถีชีวิตของตนเอง ครอบครัว กลุ่ม หมู่บ้าน เครือข่าย ตลาด และนโยบายรัฐ เป็นต้น

กาญจนา รัตนธรรมเมธิ (2538 อ้างใน กัญญารัตน์ อันตระกูล, 2540: 25) ได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท พบว่าการปรับเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกร เป็นอิทธิพลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองและชนบท ประกอบกับการได้รับคำชี้แนะ และช่วยเหลือจากญาติมิตร จึงเป็นแรงจูงใจให้เปลี่ยนอาชีพ อีกทั้งมีความคาดหวังของคนในครอบครัวเกี่ยวกับรายได้เป็นสิ่งผลักดัน ขณะเดียวกันได้รับข้อมูลข่าวสารก็เป็นอีกเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนอาชีพ

สุรวิรัตน์ สุรีย์ (2547: (3)-(4)) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในตำบลแม่แก้ว อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง สาระสำคัญกล่าวถึง 3 เรื่อง คือ

1. ลักษณะส่วนบุคคลเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่ากลุ่มอายุเฉลี่ย 42-48 ปี มีรายได้มาจากอาชีพเกษตรกรรม 22,320-24,777 บาท อาชีพส่วนใหญ่

เป็นเกษตรกรขนาดครัวเรือน 4 คน มีอายุการเป็นสมาชิกกลุ่มระหว่าง 2-8 ปี ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรม มีการให้ข้อมูล และติดต่อหน่วยงานราชการโดยเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มพบว่า ทั้ง 2 กลุ่มระบุว่ามีส่วนร่วมแบบเทียม (pseudo participation) กล่าวคือ กลุ่มที่สำเร็จได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินงาน โดยเป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และเป็นเพียงผู้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากผู้อื่น หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมด้านการประเมินผลงาน ส่วนกลุ่มที่ไม่สำเร็จมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน และดำเนินงานตลอดจนการประเมินผล โดยเป็นเพียงผู้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกลุ่ม

3. ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วม

3.1 ด้านการวางแผน ส่วนใหญ่มุ่งผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่ากลุ่ม ทำให้เกิดความขัดแย้งในการสร้างผลิตภัณฑ์ และช่องทางการตลาด

3.2 ด้านการดำเนินงาน ขาดการเสียสละด้านเวลา อุปกรณ์เครื่องมือไม่ทันสมัย ค่าเนืองนล่าช้า ส่งงานไม่ทัน หน่วยงานที่รับผิดชอบให้การส่งเสริมสนับสนุนไม่ดีพอ

3.3 ด้านการประเมินผลงาน ขาดการติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่ม ขาดความโปร่งใสในการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ไม่มีการตรวจสอบ และพิจารณาให้กู้เงิน มักให้กู้แต่สมาชิกกับกลุ่มหรือพรรคพวกของตนมากกว่า

กรณีศึกษา ชมดี (2527 อ้างใน อนงค์ พัฒนจักร, 2535 : 50) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มเกษตรกรทำไร่ โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ คือ การร่วมประชุม การร่วมออกแรง การร่วมออกเงินการร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ การร่วมเป็นผู้นำ การร่วมเป็นคณะกรรมการ การร่วมเป็นผู้ชักชวนและการร่วมเป็นผู้ริเริ่ม โดยมีการร่วมประชุม ร่วมออกแรง และร่วมเป็นผู้ชักชวนมีปริมาณมากที่สุดซึ่งก็ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ รุทธิ กล่อมชุ่ม และ สุนทร โคตรบรรเทา (2527 อ้างใน อนงค์ พัฒนจักร, 2535: 51) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่กระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมในโครงการพัฒนาชุมชนในชนบทยากจน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น พ.ศ. 2526 ของจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เรียงตามลำดับดังนี้ คือ การร่วมออกแรง การร่วมประชุมการร่วมดูแลรักษาผลประโยชน์ การร่วมบริจาคทรัพย์ การร่วมวางแผน และการร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

อุดม ศรีทิพย์ (2527 อ้างใน อนงค์ พัฒนจักร, 2535 : 50) เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนภาคใต้ พบว่า ในการดำเนินงาน

สาธารณสุขมูลฐานในหมู่บ้าน กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นการกำหนดขึ้นจากเจ้าหน้าที่เพียงฝ่ายเดียว ประชาชนถูกกำหนดให้เข้าร่วมดำเนินงานในฐานะเป็นผู้ร่วมมือเป็นครั้งคราวตามเงื่อนไขที่กำหนดขึ้น ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีลักษณะเป็นเพียงผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ส่วนการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินการ ทั้งการวางแผนแก้ปัญหา การดำเนินการหรือควบคุมการดำเนินงานมีน้อยมากซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

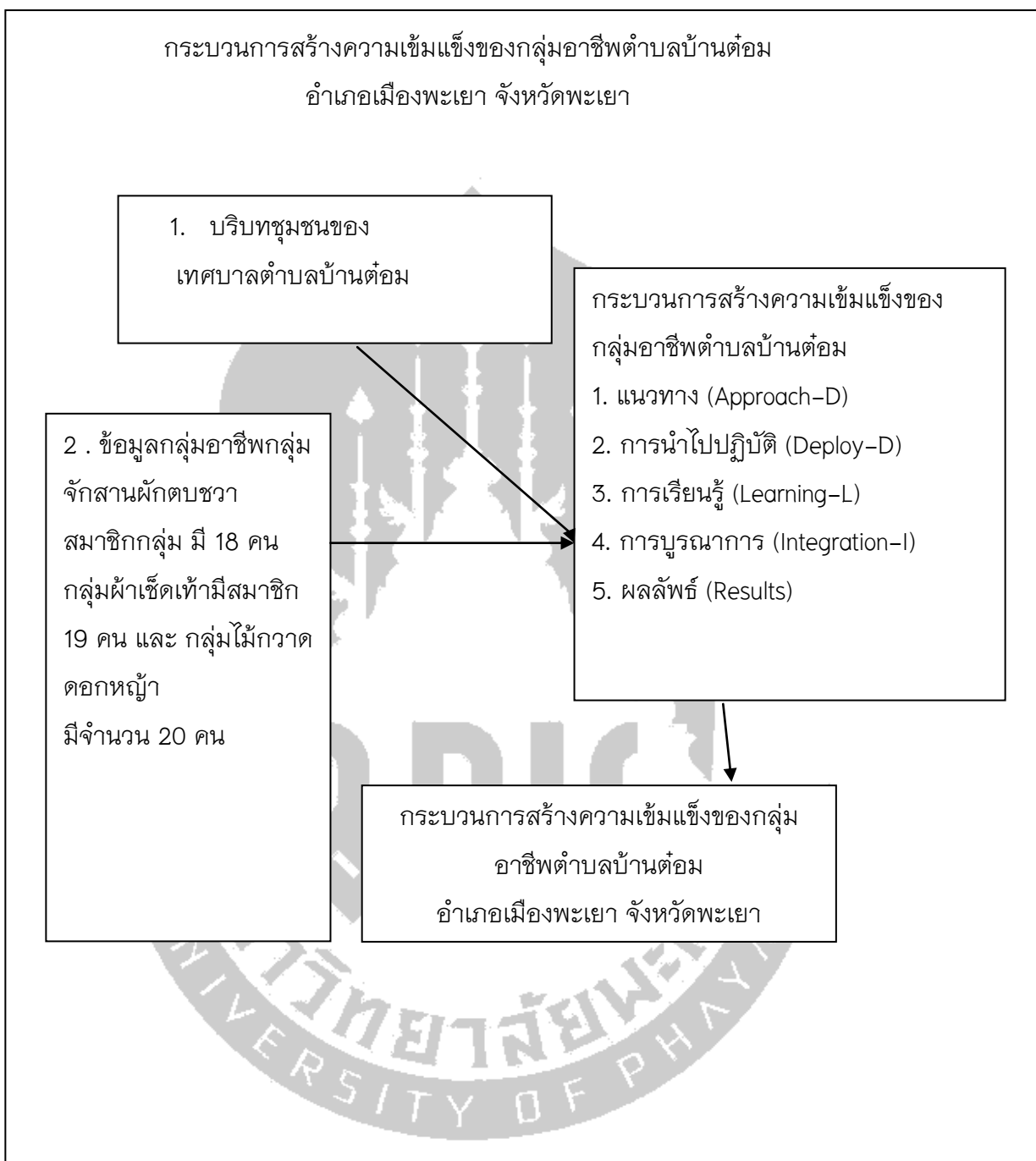
กัญจนา ศุภจรรยา (2527 อ้างใน อนงค์ พัฒนจักร, 2535 : 52) ซึ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแห่งหนึ่งในแถบภาคเหนือตอนบน พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ บังอร ฤทธิภักดี (2528 อ้างในอนงค์ พัฒนจักร, 2535 : 52) เรื่องการมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพียงความร่วมมือของประชาชนเท่านั้นสรุปว่า แนวคิดเรื่องการจัดการตนเองประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ ที่จะต้องนำมาเรียงร้อยให้เป็นกระบวนการ แม้ว่าจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันบ้าง การจัดการนั้นเริ่มจากปัจเจกคนใดคนหนึ่งเริ่มลงมือแล้ว แบ่งปันความคิด ความเชื่อกับคนอื่น ๆ ผ่านปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกื้อกูลกัน สามารถก่อให้เกิดเป็นเครือข่าย และมีระบบวิธีวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบการกระทำของกลุ่มหรือองค์กรที่ชัดเจน ได้แก่ ความเป็นตัวตน ข้อมูลและความสัมพันธ์ ซึ่งจะทำให้องค์กร หรือกลุ่มเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาหรือยกระดับขีดความสามารถผ่านกระบวนการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริง ก็จะทำให้ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวตนเพราะมีการจัดระบบข้อมูลกับตัวตนเดิม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ จนเกิดความคิด ความเข้าใจ ความเชื่อ การยอมรับ และนำมาปฏิบัติจนเกิดความเชื่อมั่น และมีความมั่นใจว่าตนเองก็มีคุณค่าที่เป็นพื้นฐานเพียงหนึ่งที่สำคัญขององค์กร นอกจากนั้นแล้ว การจัดการตนเอง ยังมีองค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญอีกหลายประการ คือ การมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน ใช้ข้อมูลหรือประสบการณ์มาพัฒนาปรับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน ความเป็นเจ้าของการรู้จักตนเองหรือพึ่งตนเองก่อน มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงมีหลักการทำงานร่วมกันที่ใช้หลักการยึดหยุ่น การแบ่งปัน ทำงานด้วยกันอย่างมีความสุขที่มีความเชื่อถือไว้วางใจกัน อยู่ด้วยกันด้วยความเอื้ออาทร และร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้ อย่างเป็นธรรมชาติ ตลอดจนการมีวิธีคิดที่เป็นอิสระ สร้างสรรค์ ไม่ถูกครอบงำ มีการนำเอาภูมิปัญญามาใช้เพื่อพัฒนางานให้เกิดคุณค่า

รุทร์ กลุ่มมชุ่ม และ สุนทร โคตรบรรเทา (2527 อ้างใน อนงค์พัฒนจักร, 2535 : 51) การมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งเป็น 5 ด้าน ร่วมประชุม ร่วมออกแรงร่วมออกเงินร่วมออกวัสดุ อุปกรณ์ และร่วมใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่าแต่ละพื้นที่ให้ความร่วมมือในแต่ละด้านแตกต่างกัน โดยมีผู้ให้ความร่วมมือ ในระดับกลางและระดับสูงรวมกันถึงร้อยละ 83.1 ซึ่งนับได้ว่าเป็นการร่วมมือในระดับที่ดีมาก

ฉอาน วุฒิกกรมรักษา (2526 อ้างใน อนงค์ พัฒนจักร, 2535 : 51) พบผลการศึกษาว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการมากที่สุด รองลงมาคือ ขั้นติดตามผลงาน และขั้นกำหนดความต้องการในขั้นดำเนินการ และขั้นติดตามผลนั้น ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแรงมากที่สุด รองลงมา คือ การร่วมออกเงินกับวัสดุ และร่วมเป็นกรรมการโดยมีปริมาณการเข้าร่วมประชุมทุกครั้งมากที่สุด ส่วนขั้นตอนกำหนดความต้องการ ประชาชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้งมากที่สุด รองลงมาคือ ร่วมแสดงความคิดเห็น

กรอบแนวคิด (Conceptual Frame Work)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ : กรณีศึกษาตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งมีรายละเอียดของระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ คือกลุ่มอาชีพ จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มจักสานผักตบชวา จำนวน 18 คน กลุ่มผ้าเช็ดเท้า จำนวน 19 คน กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า มีจำนวน 20 คน ซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม ประชากรทั้งหมดจำนวน 57 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน โดยการสัมภาษณ์คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ใน 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง (Approach-D)
- 2) ด้านการนำไปปฏิบัติ (Doploy-D)
- 3) ด้านการเรียนรู้ (Learning-L)
- 4) ด้านการบูรณาการ (Integration-L)
- 5) ด้านผลลัพธ์ (Results)

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษาได้ออกแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ใช้ข้อมูลที่ได้ศึกษามา รวบรวมและประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อสร้างเครื่องมือ
3. ทำการสร้างเครื่องมือ โดยมีการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์การศึกษา
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและทำการปรับปรุงตามคำแนะนำ แก้ไขก่อนนำไปสัมภาษณ์กับประชากรต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขออนุมัติการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มจักสานผักตบชวา จำนวน 18 คน กลุ่มผ้าเช็ดเท้า จำนวน 19 คน กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า มีจำนวน 20 คน ซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม ที่เป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษา
2. ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากสมาชิกกลุ่มจักสานผักตบชวา กลุ่มผ้าเช็ดเท้า กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า รวมทั้งสิ้น 57 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
3. นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและประมวลผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของผู้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ และจากการสัมภาษณ์ผู้นำ ผู้ศึกษาดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีอะไรบ้าง และมีวิธีแก้ไขปัญหายังไง โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ความถี่ (Frequency)
2. ค่าอัตราร้อยละ (Percentage) (ธานีณ ศิลป์จารุ. 2549 : 152) ดังนี้

$$\text{สูตร ร้อยละ (\%)} = \frac{X \times 100}{N}$$

X คือ จำนวนข้อมูล (ความถี่) ที่ต้องการนำมาหาค่าร้อยละ

N คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ กรณีศึกษา : ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากประเด็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม รวมทั้งสิ้น 57 คน พอประมวลและจัดระบบไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (ภูมิหลังผู้ให้ข้อมูล)

ตอนที่ 2 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นแบบปลายเปิด (Open-ended)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (ภูมิหลังผู้ให้ข้อมูล)

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	4	7.02
หญิง	53	92.98
รวม	57	100.00

จากตาราง 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิง จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 92.98 และเป็นเพศชาย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.02 เนื่องจากเพศหญิงมีความสนใจในอาชีพเพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัวและเพศหญิงมีเวลาว่างมากกว่าเพศชาย

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
25 – 30 ปี	5	8.78
31 – 35 ปี	6	10.52
36 – 40 ปี	4	7.02
41 – 45 ปี	10	17.54
46 – 50 ปี	17	29.82
51 – 55 ปี	9	15.78
56 – 60 ปี	2	3.50
61 ปี ขึ้นไป	4	7.02
รวม	57	100.00

จากตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.82 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 41 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.54 และมีอายุระหว่าง 51 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.78 เนื่องจากอายุ 46 – 50 ปี เป็นช่วงที่อยู่ในวัยทำงานและเพศหญิงมีความสนใจในอาชีพเพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัวและเพศหญิงใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวมากกว่าเพศชาย

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	44	77.19
มัธยมศึกษาตอนต้น	8	24.03
มัธยมศึกษาตอนปลาย	5	8.78
ปริญญาตรี	-	-
รวม	57	100.00

จากตาราง 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 77.19 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 24.03 และต่ำสุด คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.78

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งใน

ตำแหน่งในชุมชน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประธานกลุ่มอาชีพ	3	5.26
กรรมการประชาคม	3	5.26
กรรมการหมู่บ้าน	6	10.52
อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)	17	29.84
กรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพ	24	49.12
รวม	57	100.00

ตาราง 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งในชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งส่วนมากเป็น กรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 49.12 รองลงมาคือ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 29.84 กรรมการหมู่บ้าน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.52 และตำแหน่งประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 3 คน กรรมการประชาคมหมู่บ้าน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางกระบวนการสร้างความเข้มแข็งสร้างของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่ได้มีการประชุมเกี่ยวกับอาชีพเสริมรายได้ต่าง ๆ หลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยมีการประชุมชมหมู่บ้าน ตำบล เพื่อรับทราบปัญหาการว่างงานในหมู่บ้าน และความต้องการอาชีพเสริมรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล หลังจากมีมติที่ประชุมได้มีการรวมกลุ่มกัน แต่งตั้งกรรมการกลุ่ม เพื่อดำเนินการจัดทำเป็นโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพต่าง ๆ แล้วนำเสนอโครงการ/กิจกรรมให้กับเทศบาลตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและจัดทำโครงการฝึกอบรมเพื่อให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งประธานกลุ่มอาชีพ กรรมการประชุม อาสาสมัครสาธารณสุข(อสม) กรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและประสานงานต่าง ๆ เช่นการจัดหาทรัพยากรงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มอาชีพ

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ถือว่าเป็นบุคคลที่มีแนวทางดำเนินงานให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพ ได้แก่ ประธานกลุ่มอาชีพ กรรมการประชุม กรรมการหมู่บ้าน ซึ่งประธานกลุ่มอาชีพ กรรมการประชุม กรรมการหมู่บ้านมีส่วนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาอาชีพของตนเอง โดยการร่วมเสนอปัญหาความต้องการ และร่วมเสนอโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ มีการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพมีแนวทางการพัฒนาอาชีพจะเดินไปทางใด ควรจะทำอะไรก่อนอะไรหลัง เป็นต้น นอกจากนี้กรรมการประชุม กรรมการหมู่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุข ได้นำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนมาพิจารณา เพื่อเรียงลำดับความสำคัญของการพัฒนาอาชีพ แล้วมีการประชุมเพื่อพิจารณาการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับประชาชนในหมู่บ้านตามความถนัด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทาง แนวทาง เป้าหมายอย่างชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที เพื่อให้การดำเนินงานได้รับผลสำเร็จ และพัฒนา กลุ่มให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

2. การนำไปปฏิบัติของกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญทุกชั้นตอน คือประธานกลุ่ม กรรมการกลุ่มอาชีพ หลังจากการรวมกลุ่มและมีการแต่งตั้งกรรมการกลุ่ม ประธานกลุ่ม และกรรมการกลุ่มมีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนการสำรวจปัญหา และความต้องการอาชีพของสมาชิกกลุ่ม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอาชีพ รายได้ การศึกษาทรัพยากร การคมนาคม การลงทุน งบประมาณ และรวบรวมปัญหาสำคัญของกลุ่มอาชีพจากอดีต ถึง ปัจจุบัน เพื่อเสนอความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อนำไปสู่การจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ เสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานส่วนท้องถิ่น และเป็นการวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในกลุ่มอาชีพ จนถึงการนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

การนำไปปฏิบัติเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มอาชีพไม้กวาดดอกหญ้า มีการรวมกลุ่มกันดำเนินการผลิตและจำหน่าย ณ จุดเดียว และกลุ่มอาชีพจักสานผักตบชวา มีการรวมกลุ่มดำเนินการจักสานในหมู่บ้าน ส่วนกลุ่มอาชีพผ้าเช็ดเท้า ทางสมาชิกกลุ่มได้นำดำเนินการที่บ้านของตนเอง โดยใช้เวลารว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีประธานกลุ่มอาชีพ กรรมการกลุ่มอาชีพ ให้ความร่วมมือ ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ หรือการเป็นผู้ประสานงาน ทั้งด้านการตลาด การลงทุน การจัดทำงบประมาณ รวมทั้งจัดหาทรัพยากรให้กับกลุ่ม มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เข้ามาร่วมกิจกรรมกลุ่มอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มอาชีพขยายใหญ่ขึ้นและประสบความสำเร็จ และส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

3. การเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มอาชีพมีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบบนรากฐานของการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน ตำบล มีการรวมตัวกันเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำปฏิบัติจริง รวมทั้งมีการเสริมหนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวไม่เข้มแข็งให้เข้มแข็ง เน้นศักยภาพความพร้อมของกลุ่มอาชีพ และมีการประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถ โดยการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับและมาตรการทางการเงินของกลุ่มอาชีพ เพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่าง ๆ เช่นสหกรณ์การเกษตร เทศบาลตำบล

แรงงานจังหวัด เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยามีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพอย่างสม่ำเสมอ มีเครือข่ายการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการต่อยอดปรับใช้ประโยชน์ โดยใช้แหล่งทุนในชุมชน เช่น กองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน กองทุนของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา เป็นต้น มีการส่งเสริมกลุ่มให้มีการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้กับกลุ่มผู้สนใจที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเพียร และมีจิตสำนึกให้มีการขยายกิจกรรมกลุ่มอาชีพในวงกว้างและระยะยาว มีการระดมทุนภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการออมทรัพย์ เช่น เงินสัจจะออมทรัพย์ ควบคู่กับการสร้างวินัยในการใช้จ่าย เพื่อช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

4. การบูรณาการของกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

จากการสัมภาษณ์ พบว่า การบูรณาการของกลุ่มอาชีพเช่นกลุ่มผ้าเช็ดเท้า กลุ่มจักสานผักตบชวา มีการบูรณาการด้านการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่ม เน้นการผลิตที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ และให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนและมีการจัดสรรรายได้ที่ได้รับอย่างเป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมบทบาทกลุ่มอาชีพเช่นกลุ่มผ้าเช็ดเท้าในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ส่วนกลุ่มไม้กวาด ได้นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าทางสินค้าเพื่อเปิดโอกาสทางการตลาด โดยใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาผสมผสานดัดแปลงให้มีคุณภาพและเป็นที่น่าสนใจของตลาดมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพ โดยการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายต่างๆ ทั้งภายในภายนอกในท้องถิ่นและมีการส่งเสริมความรู้ด้านการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านต้นทุนการผลิต และการจัดหาสถานที่จำหน่าย ของกลุ่มอาชีพ โดยมีหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนบางส่วน

5. การติดตามและประเมินผลของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม ได้มีการแต่งตั้งกรรมการด้านการตรวจสอบ และสมาชิกกลุ่มอาชีพทุกคนก็มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่นมีการประชุมวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และปัญหาอุปสรรค และมีการแก้ไขปัญหาของกลุ่มด้วยตนเอง มีการประเมินการบริหารจัดการของกลุ่มอย่างโปร่งใส และสมาชิกกลุ่มอาชีพแต่ละคนจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการประเมินสถานะทางการตลาดเพื่อให้การผลิตสินค้าตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้การบริหารจัดการของกลุ่มมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ ของกระบวนการสร้างความเข้มแข็งกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยามีดังนี้

จากการสัมภาษณ์พบปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่

1. ปัญหาด้านการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งทางกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และส่วนท้องถิ่น ได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย ไม่พอกับการลงทุน และงบประมาณที่ได้รับจะเป็นกองทุนหมุนเวียนกู้ยืมมาเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และใช้คืนในแต่ละปี
2. ปัญหาภาระทางครอบครัว การจัดสรรเวลา และความคาดหวัง
3. ปัญหาทางด้านทรัพยากรที่ใช้ ส่วนมากไม่มีในพื้นที่ จะต้องมีการสั่งซื้อจากนอกพื้นที่หรือต่างจังหวัด ต้องใช้เวลาในการจัดซื้อ และบางครั้งทรัพยากรมีราคาสูง ทำให้การผลิตสินค้าของกลุ่มราคาแพงขึ้นตามไปด้วย
4. กลุ่มอาชีพบางกลุ่มอยากให้มีการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่สมาชิก และขอรับงบประมาณสนับสนุนในการเพิ่มสมาชิกกลุ่มให้มากขึ้น เนื่องจากการผลิตสินค้าสู่ตลาดไม่เพียงพอกับความต้องการ
5. ปัญหาที่เกิดจากความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มอาชีพบางกลุ่ม มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการขัดแย้ง และส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพมีความล่าช้าออกไป

ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่

1. กลุ่มอาชีพสามารถจัดการตนเองได้ รู้จักตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้มีชุดความรู้เป็นของตนเอง มีอิสระทางความคิดในการทำงาน มีการใช้บทเรียนหรือประสบการณ์มาพัฒนา มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน มีพลวัตในการจัดการตนเองของกลุ่ม ขนาดของกลุ่มเป็นกลุ่มขนาดเล็กในชุมชนและภายนอกชุมชนที่สามารถเป็นเครือข่ายได้ มีความเชื่อมั่นและมีความภูมิใจเพิ่มขึ้น หากจะพัฒนากลุ่มอาชีพให้สามารถจัดการตนเองได้นั้น กลุ่มจะต้องเตรียมพร้อม และเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีโอกาสมาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มได้เรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ชุมชนมากขึ้น เพื่อนำสู่การเป็นองค์กรจัดการตนเองที่สูงขึ้น โดยภาครัฐ/เอกชนทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวย

3. เทศบาลตำบลบ้านต๋อม ควรทำหน้าที่ในการบูรณาการหน่วยงานภาคีทั้งบุคลากร งบประมาณ และความรู้ ภายใต้การเข้าใจในศักยภาพของกลุ่ม ชุมชนที่เป็นอยู่ และค้นหา ทรัพยากรหรือทุนที่มีอยู่ เพื่อใช้เป็นกลไกที่เอื้ออำนวยต่อกลุ่มในระดับหมู่บ้านและตำบล

4. เทศบาลตำบลบ้านต๋อม สามารถเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพได้นำเสนอบทเรียนที่เป็น ประสบการณ์จริง และเมื่อมีการนำเสนอแผนงานของกลุ่มอาชีพระดับหมู่บ้านเข้าสู่ การประชาคมในระดับตำบลแล้ว เทศบาลตำบลบ้านต๋อม ควรให้ความสำคัญในการพิจารณา สนับสนุน หรือ ต่อยอดส่วนที่ขาด หรือหรือขอรับการสนับสนุน หรือประสานภาคีพัฒนาภาครัฐ และเอกชน ที่เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนต่อไป

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ครั้งนี้ ได้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากประเด็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มจักสาน ผักตบชวา กลุ่มผ้าเช็ดเท้า กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า ซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม ประชากรทั้งหมด จำนวน 57 คน จากเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive)

สรุปผลการศึกษา

1. ภูมิหลังของกลุ่มประชากร

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีตำแหน่งเป็นกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพ

2. การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

2.1 แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่ได้มีการประชุมเกี่ยวกับอาชีพเสริมรายได้ต่าง ๆ หลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยมีการประชุมนัดหมู่บ้าน ตำบล เพื่อรับทราบปัญหาการว่างงานในหมู่บ้าน และความต้องการอาชีพเสริมรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล หลังจากมีมติที่ประชุมได้มีการรวมกลุ่มกัน แต่งตั้งกรรมการกลุ่ม เพื่อดำเนินการจัดทำเป็นโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพต่าง ๆ แล้วนำเสนอโครงการ/กิจกรรมให้กับเทศบาลตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและจัดทำโครงการฝึกอบรมเพื่อให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งประธานกลุ่มอาชีพ กรรมการประชุมนัดหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข(อสม) กรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและประสานงานต่าง ๆ เช่นการจัดหาทรัพยากร งบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มอาชีพ

2.2 การนำไปปฏิบัติสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา กลุ่มอาชีพได้นำเอาความรู้ ความสามารถ และงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนไปปฏิบัติเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกลุ่มอาชีพไม้กวาดดอกหญ้า มีการรวมกลุ่มกันดำเนินการผลิตและจำหน่าย ณ จุดเดียว และกลุ่มอาชีพจักสานผักตบชวา มีการรวมกลุ่มดำเนินการจักสานในหมู่บ้าน ส่วนกลุ่มอาชีพผ้าเช็ดเท้าทางสมาชิกกลุ่มได้นำดำเนินการที่บ้านของตนเอง โดยใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีประธานกลุ่มอาชีพ กรรมการกลุ่มอาชีพ ให้ความร่วมมือ ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ หรือการเป็นผู้ประสานงาน ทั้งด้านการตลาด การลงทุน การจัดหางบประมาณ รวมทั้งจัดหาทรัพยากรให้กับกลุ่ม มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เข้ามาร่วมกิจกรรมกลุ่มอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มอาชีพขยายใหญ่ขึ้นและประสบความสำเร็จ และส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

2.3 การเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพมีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบบนรากฐานของการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน ตำบล มีการรวมตัวกันเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ปฏิบัติจริง รวมทั้งมีการเสริมหนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวไม่เข้มแข็ง ให้เข้มแข็ง เน้นศักยภาพความพร้อมของกลุ่มอาชีพ และมีการประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถโดยการจัดการกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการทางการเงินของกลุ่มอาชีพ เพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่าง ๆ เช่นสหกรณ์ การเกษตร เทศบาลตำบล แรงงานจังหวัด เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยามีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพอย่างสม่ำเสมอ มีเครือข่ายการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการต่อยอดปรับใช้ประโยชน์ โดยใช้แหล่งทุน มีการส่งเสริมกลุ่มให้มีการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับกลุ่มผู้สนใจ มีการระดมทุนภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการขอมทรัพย์ เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพ

2.4 การบูรณาการของกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง พบว่า การบูรณาการของกลุ่มอาชีพเช่นกลุ่มผ้าเช็ดเท้า กลุ่มจักสานผักตบชวา มีการบูรณาการด้านการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่ม เน้นการผลิตที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ และให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนและมีการจัดสรรรายได้ที่ได้รับอย่างเป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของกลุ่มอาชีพเช่นกลุ่มผ้าเช็ดเท้าในการ

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ส่วนกลุ่มไม้กวาด ได้นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าทางสินค้าเพื่อเปิดโอกาสทางการตลาด โดยใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาผสมผสานดัดแปลงให้มีคุณภาพและเป็นที่น่าสนใจของตลาดมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพ โดยการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น และมีการส่งเสริมความรู้ด้านการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านต้นทุนการผลิต และการจัดหาสถานที่จำหน่าย ของกลุ่มอาชีพ

2.5 การติดตามและประเมินผลของกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม ได้มีการแต่งตั้งกรรมการด้านการตรวจสอบ และสมาชิกกลุ่มอาชีพทุกคนก็มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่นมีการประชุมวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และปัญหาอุปสรรค และมีการแก้ไขปัญหาของกลุ่มด้วยตนเอง มีการประเมินการบริหารจัดการของกลุ่มอย่างโปร่งใส และสมาชิกกลุ่มอาชีพแต่ละคนจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการประเมินสถานะทางการตลาดเพื่อให้การผลิตสินค้าตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้การบริหารจัดการของกลุ่มมีประสิทธิภาพ

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะกระบวนการสร้างความเข้มแข็งสร้างของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยามีดังนี้

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งสร้างของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา กลุ่มประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งมีดังนี้

1. ปัญหาด้านการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งทางกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และส่วนท้องถิ่น ได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย ไม่พอกับการลงทุน และงบประมาณที่ได้รับจะเป็นกองทุนหมุนเวียนกู้ยืมมาเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และใช้คืนในแต่ละปี

2. ปัญหาภาระทางครอบครัว การจัดสรรเวลา และความคาดหวัง

3. ปัญหาทางด้านทรัพยากรที่ใช้ ส่วนมากไม่มีในพื้นที่ จะต้องมีการสั่งซื้อจากนอกพื้นที่หรือต่างจังหวัด ต้องใช้เวลาในการจัดซื้อ และบางครั้งทรัพยากรมีราคาสูง ทำให้การผลิตสินค้าของกลุ่มราคาแพงขึ้นตามไปด้วย

4. กลุ่มอาชีพบางกลุ่มอยากให้มีการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่สมาชิก และขอรับงบประมาณสนับสนุนในการเพิ่มสมาชิกกลุ่มให้มากขึ้น เนื่องจากการผลิตสินค้าสู่ตลาดไม่เพียงพอกับความต้องการ

5. ปัญหาที่เกิดจากความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มอาชีพบางกลุ่ม มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการขัดแย้ง และส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพมีความล่าช้าออกไป

3.2 ข้อเสนอแนะกระบวนการสร้างความเข้มแข็งสร้างของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา

1. กลุ่มอาชีพสามารถจัดการตนเองได้ รู้จักตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้มีชุดความรู้เป็นของตนเอง มีอิสระทางความคิดในการทำงาน มีการใช้บทเรียนหรือประสบการณ์มาพัฒนา มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน หากจะพัฒนากลุ่มอาชีพให้สามารถจัดการตนเองได้นั้น กลุ่มจะต้องเตรียมพร้อม และเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีโอกาสมาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้นโดยภาครัฐ/เอกชนทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวย

3. เทศบาลตำบลบ้านต๋อม ควรทำหน้าที่ในการบูรณาการหน่วยงานภาคี ทั้งบุคคลากรงบประมาณ และความรู้ ภายใต้การเข้าใจในศักยภาพของกลุ่ม

4. เทศบาลตำบลบ้านต๋อม สามารถเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพได้นำเสนอ บทเรียนที่เป็นประสบการณ์จริง และเมื่อมีการนำเสนอแผนงานของกลุ่มอาชีพระดับหมู่บ้านเข้าสู่การประชาคมในระดับตำบลแล้ว ควรให้ความสำคัญในการพิจารณาสนับสนุน หรือ ต่อยอด ส่วนที่ขาด หรือประสานภาคีพัฒนาภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ส่วนใหญ่ได้มีการประชุมเกี่ยวกับอาชีพเสริมรายได้ต่าง ๆ หลังฤดูเก็บเกี่ยว โดยมีการประชาคมหมู่บ้าน ตำบล เพื่อรับทราบปัญหาการว่างงานในหมู่บ้าน และความต้องการอาชีพเสริมรายได้ของประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล หลังจากมีมติที่ประชุมได้มีการรวมกลุ่มกัน แต่งตั้งกรรมการกลุ่ม เพื่อดำเนินการจัดทำเป็นโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพต่าง ๆ แล้วนำเสนอโครงการ/กิจกรรมให้กับเทศบาลตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและจัดทำโครงการฝึกอบรมเพื่อให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมด้านอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ผลการศึกษา สอดคล้องกับ สรียา พันธุ์ณรงค์ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงาน ประสิทธิภาพ

และความอยู่รอดของกิจการ กรณีร้านค้าชุมชนบ้านกล้วยใหม่ หมู่ 14 ต.สันมะเค็ด อ.พาน จ.เชียงราย พบว่า ชาวบ้านมีความตระหนักในหน้าที่ และมีการแก้ไขปัญหาในชุมชน มีการแต่งตั้ง กรรมการดำเนินการ มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการในชุมชนทุกชั้นตอนเพื่อพัฒนา ศักยภาพของตนเอง

2. การนำไปปฏิบัติของกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งสร้างของกลุ่มอาชีพ พบว่าพะเยา กลุ่มอาชีพได้นำเอาความรู้ ความสามารถ และงบประมาณที่ได้รับ การสนับสนุนไปปฏิบัติเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกลุ่ม อาชีพไม้กวาดดอกหญ้า มีการร่วมกลุ่มกันดำเนินการผลิตและจำหน่าย ณ จุดเดียว และกลุ่ม อาชีพจักสานผักตบชวา มีการร่วมกลุ่มดำเนินการจักสานในหมู่บ้าน ส่วนกลุ่มอาชีพผ้าเช็ดเท้า ทางสมาชิกกลุ่มได้นำดำเนินการที่บ้านของตนเอง โดยใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีประธาน กลุ่มอาชีพ กรรมการกลุ่มอาชีพ ให้ความร่วมมือ ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ หรือ การเป็นผู้ประสานงาน ทั้งด้านการตลาด การลงทุน การจัดหางบประมาณ รวมทั้งจัดหา ทรัพยากรให้กับกลุ่ม มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เข้ามาร่วมกิจกรรม กลุ่มอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มอาชีพขยายใหญ่ขึ้นและประสบความสำเร็จ และส่งผล ให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ผลการศึกษาสอดคล้องกับ วิมล กลางประพันธ์ (2549 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัย พบว่า การจัดการตนเองของกลุ่มอาชีพในพื้นที่โครงการ พระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงไปตาม กระแสการพัฒนาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของหน่วยงาน หรือองค์กรที่เข้าไปร่วมพัฒนากลุ่มอาชีพ ทำให้กลุ่มขาดอิสระในการจัดการตนเองอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มต้องจัดการไปตามเงื่อนไขและข้อกำหนดขององค์กรต่อการจัดการตนเอง ของกลุ่มอาชีพและกระบวนการพัฒนาศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองที่สูงขึ้น

3. กลุ่มอาชีพมีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ บนรากฐานของการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในหมู่บ้าน ตำบล มีการรวมตัวกัน เรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำปฏิบัติจริง รวมทั้งมีการเสริมหนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวไม่เข้มแข็งให้ เข้มแข็ง เน้นศักยภาพความพร้อมของกลุ่มอาชีพ และมีการประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายในภายนอกชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการ ส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถ โดยการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการ ปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับและมาตรการทางการเงินของกลุ่มอาชีพ เพื่อเอื้ออำนวย ให้ภาคส่วนต่าง ๆ เช่นสหกรณ์การเกษตร เทศบาลตำบล แรงงานจังหวัด เข้ามามีส่วนร่วม ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มอาชีพตำบลบ้านด้อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพอย่างสม่ำเสมอ มีเครือข่ายการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการต่อยอดปรับใช้ประโยชน์ โดยใช้แหล่งทุน มีการส่งเสริมกลุ่มให้มีการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับกลุ่มผู้สนใจ มีการระดมทุนภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการออมทรัพย์ เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพ ผลการศึกษาสอดคล้อง ลลนา บุญชื่น (2544 : บทคัดย่อ) การส่งเสริมความเข้มแข็งในองค์กรสตรีชุมชน เพื่อส่งเสริมบทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนชนบท ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการดังกล่าวเกิดผลต่อชุมชนและกลุ่มสตรีในชุมชนคือการเกิดแนวคิดในการพึ่งตนเอง มีทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และนำประสบการณ์จากการเรียนรู้มาเป็นทักษะชีวิตได้มากขึ้น มีความรู้และวิธีการในการดูแลตนเองและครอบครัวด้านสุขภาพ ด้านการทำมาหากินเพิ่มขึ้น นอกจากนี้แล้วสตรียังมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ชุมชน ยอมรับบทบาทของสตรีมากขึ้น สตรีมีความเข้าใจกระบวนการพัฒนากลุ่ม กระบวนการศึกษาและการพัฒนายังช่วยให้เกิดความมั่นคงในครอบครัว ส่งผลต่อบุตรหลาน มีความอบอุ่นมากขึ้นเนื่องจากสามารถลดการอพยพย้ายถิ่นไปต่างชุมชน อันจะส่งผลเชื่อมโยงไปยังโครงสร้างอื่น ๆ ของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้อีกทางหนึ่งด้วย

4. การบูรณาการของกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง พบว่า การบูรณาการของกลุ่มอาชีพเช่นกลุ่มผ้าเช็ดเท้า กลุ่มจักสานผักตบชวา มีการบูรณาการด้านการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่ม เน้นการผลิตที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ และให้ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนและมีการจัดสรรรายได้ที่ได้รับอย่างเป็นธรรมแก่สมาชิกกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมบทบาทกลุ่มอาชีพเช่นกลุ่มผ้าเช็ดเท้าในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ส่วนกลุ่มไม้กวาด ได้นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าทางสินค้าเพื่อเปิดโอกาสทางการตลาดโดยใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาผสมผสานดัดแปลงให้มีคุณภาพและเป็นที่สนใจของตลาดมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพ โดยการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในภายนอกในท้องถิ่น และมีการส่งเสริมความรู้ด้านการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านต้นทุนการผลิต และการจัดหาสถานที่จำหน่าย ของกลุ่มอาชีพ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ บรรชกร กล้าหาญ (2546 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมในการรวมกลุ่มประกอบด้วยการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมเชิงสังคมและการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งแนวคิดสำคัญของการรวมกลุ่ม คือ การบูรณาการวัฒนธรรม ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การบูรณาการบทบาททางเพศระหว่างหญิงชายในการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวและชุมชน โดยใช้รากฐานลักษณะจำเพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิง

มีบทบาทในกิจกรรมทางสังคมทั้งเกี่ยวกับพิธีกรรมด้านความเชื่ออำนาจเศรษฐกิจและการศึกษา

2) การบูรณาการองค์ความรู้ดั้งเดิมกับศาสตร์สมัยใหม่ จากการปรับประยุกต์ใช้ต้นทุนพลังทางสังคมที่สั่งสมในชุมชน ทั้งภูมิปัญญา เทคโนโลยี และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน กับเทคนิควิธีการสมัยใหม่ ผนวกกับสามัคคีธรรมของชุมชน ก่อเกิดเป็นแนวทางการพัฒนาของชุมชน

3) การบูรณาการวิถีชุมชนกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้มีความสอดคล้องและเท่าทัน โดยการเชื่อมประสานบทบาทของผู้หญิงในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และระบบดั้งเดิมภายใต้ระบบคิดตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความเกื้อกูลระหว่างเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งรอบด้าน

5. การติดตามและประเมินผลของกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อมได้มีการแต่งตั้งกรรมการด้านการตรวจสอบ และสมาชิกกลุ่มอาชีพทุกคนก็มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่นมีการประชุมวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และปัญหาอุปสรรค และมีการแก้ไขปัญหาของกลุ่มด้วยตนเอง มีการประเมินการบริหารจัดการของกลุ่มอย่างโปร่งใส และสมาชิกกลุ่มอาชีพแต่ละคนจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการประเมินสถานะทางการตลาดเพื่อให้การผลิตสินค้าตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้การบริหารจัดการของกลุ่มมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมค้นหาปัญหาและร่วมตรวจสอบและติดตามผล

6. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง ของ กลุ่ม อาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยามี ดังนี้

-ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่ปัญหาด้านการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งทางกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และส่วนท้องถิ่น ส่วนมากก็จะเป็นกองทุนหมุนเวียนที่ทางเทศบาลตำบลบ้านต๋อมให้กู้ยืมมาเป็นทุนในการประกอบอาชีพ ปัญหาภาระทางครอบครัว การจัดสรรเวลา และความคาดหวัง ปัญหาทางด้านทรัพยากรที่ใช้ ทรัพยากรหรือวัสดุอุปกรณ์ไม่มีในพื้นที่ ต้องมีการสั่งซื้อจากนอกพื้นที่หรือต่างจังหวัด บางครั้งมีราคาสูง ทำให้สินค้าของกลุ่มราคาแพงขึ้นตามไปด้วย กลุ่มอาชีพบางกลุ่มอยากให้มีการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่สมาชิก และเพิ่มสมาชิกกลุ่มให้มากขึ้น เนื่องจากการผลิตสินค้าสู่ตลาดไม่เพียงพอ

กับความต้องการ ปัญหาที่เกิดจากความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มอาชีพบางกลุ่ม มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการขัดแย้ง และส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพมีความล่าช้าออกไป ผลการศึกษาสอดคล้องกับ วิมล กลางประพันธ์ และคณะ (2549 : บทคัดย่อ) แนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่โครงการพระราชดำริ หมู่บ้านสหกรณ์ สู่การเป็นองค์กรจัดการตนเอง อำเภอสันกำแพงกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า มีผู้นำที่เป็นผู้ชายเพียงกลุ่มเดียวคือชายเพียงกลุ่มเดียวและมีผู้นำที่เป็นผู้หญิง 3 กลุ่ม เป็นการเริ่มต้นการดำเนินงานจากกลุ่มสตรีหรือกลุ่มแม่บ้านที่รวมตัวกัน เพื่อประกอบอาชีพเสริมแก่ครอบครัว จึงทำให้สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีผู้ชายที่เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกน้อยโดยเป็นการเข้ามาร่วมในกิจกรรมกลุ่มด้วยใจรัก มีความรู้หรือทักษะที่เป็นความสามารถพิเศษเฉพาะบุคคล มีผู้ชายเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเนื่องจาก มีความสามารถในการจักสานเพื่อประยุกต์ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ และทำหน้าที่อื่น ๆ ที่สามารถทำได้ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเข้ามาร่วมในกิจกรรมกลุ่มตามที่ตนเองมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและใจรัก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ ที่ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ (ประเวศ วะสี, 2547 : 300) การเรียนรู้ของกลุ่มเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ข้อมูล ความรู้มาประกอบการตัดสินใจในการเลือกรับสิ่งที่เป็นโอกาส เกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม หรือมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มได้ที่ผ่านมาเป็นการเน้นการเรียนรู้ เมื่อมามีส่วนร่วมในกระบวนการมากขึ้นเพราะว่าเนื้อหาของ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นั้นเกี่ยวข้องกับตนเองและกลุ่มมากขึ้น เป็นข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต และการจัดการกลุ่ม สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองและกลุ่มได้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลกระทบต่อกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ที่ว่า การเรียนรู้ที่มีบรรยากาศที่ผ่อนคลายเป็นอิสระทำให้การเรียนรู้มีความสุข (วิศิษฐ์ วังวิญญู, 2548: 4) และสอดคล้องกับสายฝน ตรีณาวงษ์ (2548 : 163 – 164) ได้ศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม : ศึกษากรณีตำบล สามบัณฑิต อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่าการจัดทำแผนพัฒนาตำบลพบปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างผู้นำชุมชนหมู่บ้านต่าง ๆ การอธิบายและการลงความเห็นเพื่อหาฉันทามติในระดับหมู่บ้าน

- ข้อเสนอแนะ 1) กลุ่มอาชีพสามารถจัดการตนเองได้ ภายใต้ความสัมพันธ์ การปรับตัว รู้จักตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มทำให้มีชุดความรู้เป็นของตนเอง มีอิสระทางความคิดในการทำงาน มีการใช้บทเรียน หรือประสบการณ์มาพัฒนา มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน มีพลวัตในการจัดการตนเองของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่มเป็นกลุ่มขนาดเล็กในชุมชนและภายนอกชุมชนที่สามารถเป็นเครือข่ายได้มีความเชื่อมั่นและมีความภูมิใจเพิ่มขึ้น และมีผู้นำที่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เป็นต้น ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว สามารถขยายผลหรือมีการนำความรู้ไปใช้ได้ ดังนั้น หากจะพัฒนากลุ่มอาชีพให้สามารถจัดการตนเองได้นั้น ชุมชนจะต้องเตรียมพร้อม โดยมีกระบวนการชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนให้มีโอกาสมาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มได้เรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ชุมชนมากขึ้น เพื่อนำสู่การเป็นองค์กรจัดการตนเองที่สูงขึ้น โดยภาครัฐ/เอกชนทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวย 3) เทศบาลตำบลบ้านต๋อม ควรทำหน้าที่ในการบูรณาการหน่วยงานภาคี ทั้งบุคคลากรงบประมาณ และความรู้ ภายใต้การเข้าใจในศักยภาพของกลุ่ม ชุมชนที่เป็นอยู่ และค้นหาทรัพยากรหรือทุนที่มีอยู่ เพื่อใช้เป็นกลไกที่เอื้ออำนวยต่อกลุ่มในระดับหมู่บ้านและตำบล 4) เทศบาลตำบลบ้านต๋อม ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพได้นำเสนอขอทุนที่เป็นประสพการณ์จริง และเมื่อมีการนำเสนอแผนงานของกลุ่มอาชีพระดับหมู่บ้านเข้าสู่การประชาคมในระดับตำบลแล้ว เทศบาลตำบลบ้านต๋อมควรให้ความสำคัญในการพิจารณาสนับสนุน หรือ ต่อยอดส่วนที่ขาด หรือหรือขอรับการสนับสนุน หรือประสานภาคีพัฒนาภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มอาชีพนำไปเป็นแนวทางในการจัดการกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย โดยสมาชิกในกลุ่มมีการปรับตัว รู้จักตนเอง เรียนรู้กระบวนการปฏิบัติไม่ว่าจะเรียนรู้จากเอกสารผู้รู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยชุมชนจะต้องเตรียมความพร้อมพร้อม มีกระบวนการชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและต่อเนื่อง
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเป็นข้อมูลในการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรให้ชุมชนได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง
3. สนับสนุนหรือต่อยอดส่วนที่ขาดหรือหรือขอรับการสนับสนุนหรือประสานภาคีพัฒนาภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุน

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัย เรื่องกระบวนการสร้างความเข้มแข็งสร้างของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาในการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเฉพาะกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ยังไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาของกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม ดังนั้นผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังไม่อาจสะท้อนถึงปัญหาที่แท้จริงของการมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งได้ เนื่องจากเป็นการศึกษากลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งเท่านั้น ปัญหาและอุปสรรคที่สรุปได้คงจะเป็นประโยชน์บ้างกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ของเทศบาลตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยาและเทศบาลตำบลอื่น ๆ องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อไป

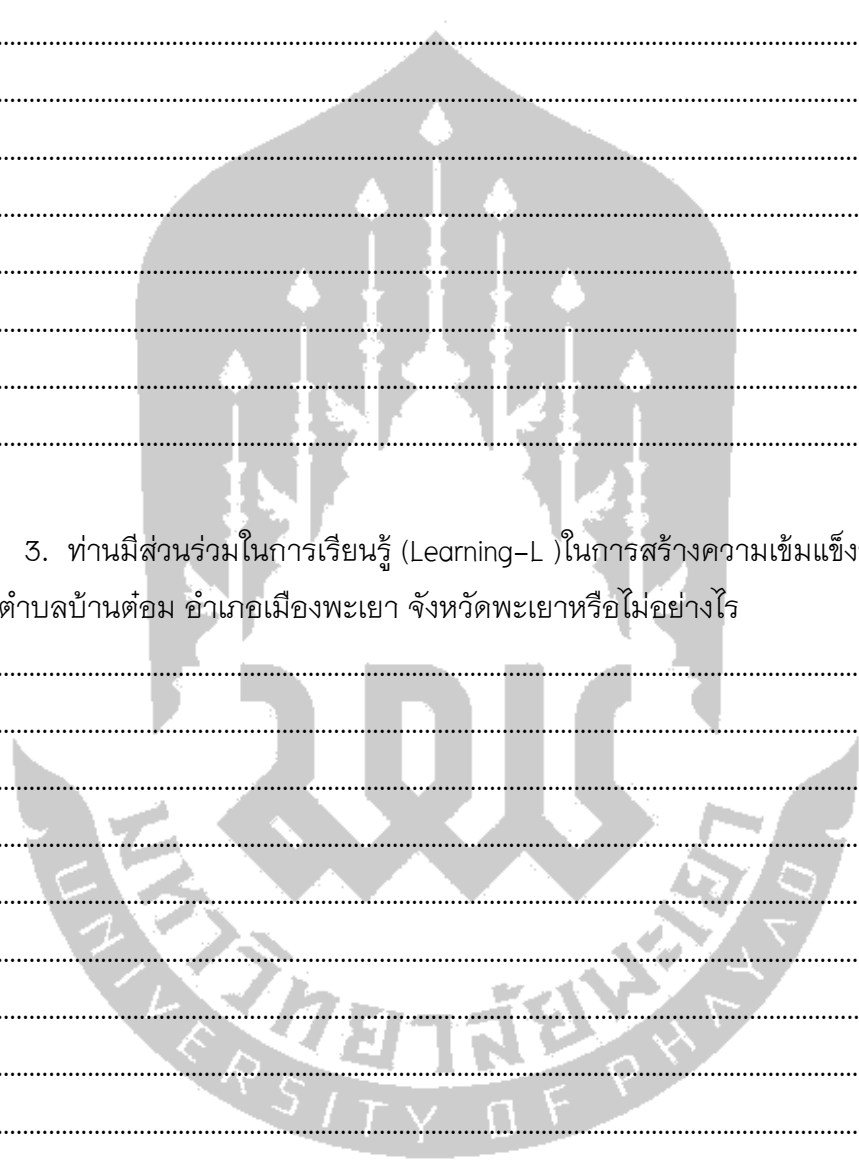

2. ท่านมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติในการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา หรือไม่ อย่างไร?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ท่านมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Learning-L)ในการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาหรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ท่านมีการบูรณาการ (Integration-I) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของ
กลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม ด้านแนวทางสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม หรือไม่ อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีการติดตามและประเมินผล จากผลลัพธ์ (Results) ของกระบวนการ
สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตำบลบ้านต๋อม เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

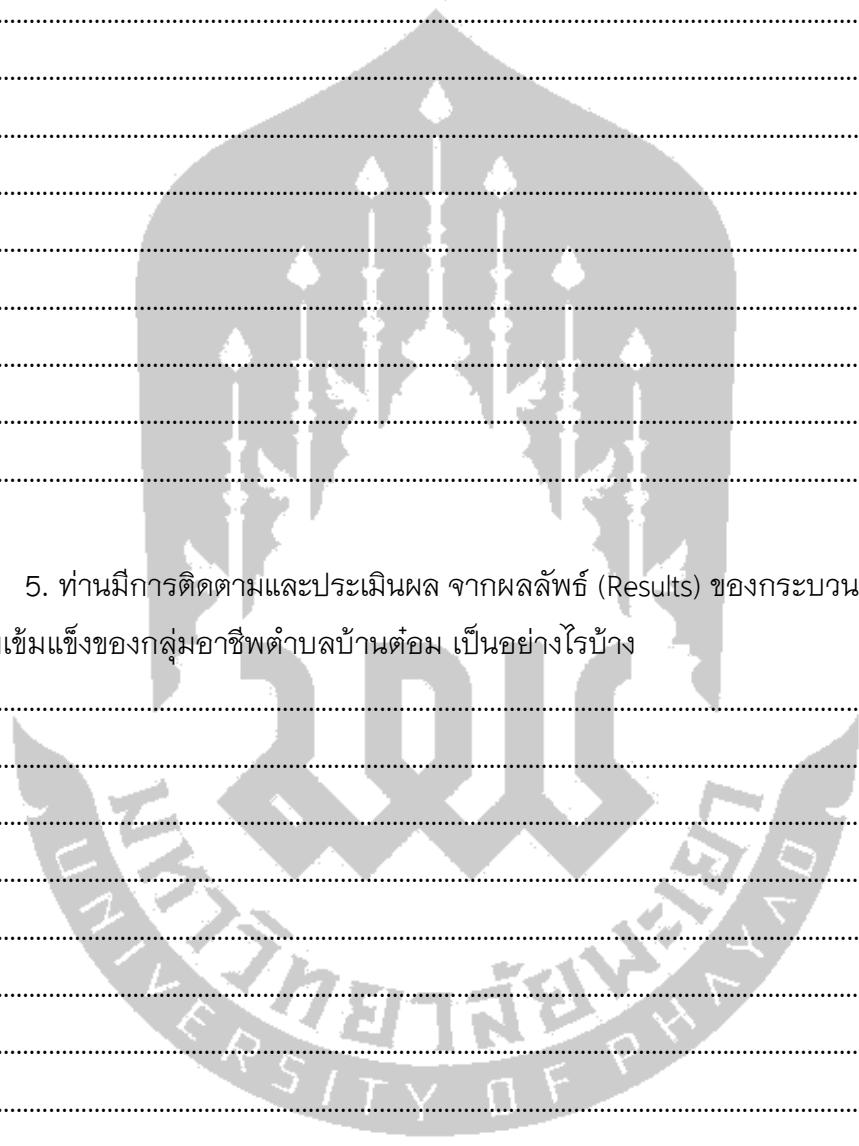
.....

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ อ้นตระกูล. (2540). **การเปลี่ยนแปลงสู่อาชีพภาคเกษตรกรรมของสตรีในชนบท**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กลุ่มการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). **เอกสารวิชาการ การพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ : บทเรียนจากเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการ 4 ภาค เรื่อง การส่งเสริมการพัฒนาสังคมเชิงบูรณาการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการชุมชนหมู่บ้านร่วมเกื้อ. (2548). **ระเบียบชุมชนหมู่บ้านร่วมเกื้อว่าด้วยชมรมผู้สูงอายุร่วมเกื้อ**. เอกสารอัดสำเนา.
- บรรชรร กกล้าหาญ (2546). **การบูรณาการทางวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการพัฒนาชนบท**. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/446420?locale=th>
- ประยูร ศรีณประสาธน์. (2542). **รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา**. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2547). **แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย**. สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2554. จาก <http://www.thailabour.org/thai/news/47120601.html>.
- ลลนา บุญชื้อ และคณะ. (2544). **การส่งเสริมความเข้มแข็งในองค์กรสตรีชุมชนเพื่อส่งเสริมบทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนชนบท**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. จาก http://www.thaiedresearch.org/thaied/sites/all/modules/thaied/thaied-results.tpl.php?-table=thaied_results&-action=browse&-cursor=205&-skip=180&-limit=30&-mode=list&-sort=researcher+asc&-recordid=thaied_results%3Fid%3D4278
- วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพินิจ. (2541). **"บทบาทของชุมชนกับการศึกษา"**. รายงานการศึกษา วิจัยเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2546). **การบริหารและจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไฟรีเฟซ.

- วิมล กลางประพันธ์ และคณะ. (2549). การสร้างองค์การจัดการตนเองของกลุ่มอาชีพ
ในพื้นที่โครงการพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง กิ่งอำเภอแม่ออน.
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. จาก [http://vijai.trf.or.th/research/project_](http://vijai.trf.or.th/research/project_content.asp?projID=PDG50N0004)
[content.asp?projID=PDG50N0004](http://vijai.trf.or.th/research/project_content.asp?projID=PDG50N0004)
- สายฝน ตริณาวงษ์. (2548). การจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม : ศึกษากรณี
ตำบลสามัคคีพัฒนาอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา.
- สรียา พันธุ์ณรงค์. 2553. การดำเนินงาน ประสิทธิภาพ และความอยู่รอดของกิจการ
ร้านค้าชุมชน กรณี ร้านค้าชุมชนบ้านกล้วยใหม่ หมู่ 14 ต.สันมะเค็ด อ.พาน
จ.เชียงราย. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ, 4(2), 16-28.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2547). “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”, **วารสารศึกษาศาสตร์**
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (มิถุนายน – สิงหาคม 2547). 27 (4) : 18 – 23.
- สุริรัตน์ สุริย์. (2547) .การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
ในตำบลแม่แก้ว อำเภอสบปราบ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยแม่โจ้,
เชียงใหม่.
- อดิน รพีพัฒน์. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา .**กรุงเทพฯ :
 ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข.
- อมงค์ พัฒนจักร, (2535). **การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ**
ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มเกษตรกรทำไร่
โครงการสารภี. คณะสังคมวิทยาการพัฒน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มี**
ประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). **การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของ**
สถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา.
- อำภา จันทราภาศ. (2543). **กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่ม**
ออมทรัพย์หมู่บ้านป่าสัก ต.เวียงกาหลง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย. สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย. จาก http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG44N0062.

เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล. (2545). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., สถาบันราชภัฏนครปฐม. นครปฐม.

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล นางอุทัยวรรณ ประทุมวงศ์
วัน เดือน ปี เกิด 24 กรกฎาคม 2503
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านต้อมตง 137 หมู่ 6 ต.บ้านต้อม อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน เทศบาลตำบลบ้านต้อม ต.บ้านต้อม อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน เลขานุการนายกเทศมนตรี ตำบลบ้านต้อม
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2552 ศศบ. (สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น)
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

